

Strategische samenwerkingsagenda 2011- 2021 en uitvoeringsprogramma

Gemeente Súdwest Fryslân – Provincie Fryslân

November 2011

provinsje fryslân
provincie fryslân

Woord vooraf

Op 7 december 2010 zijn de gemeente Súdwest Fryslân, vertegenwoordigd door de burgemeesters van de vijf constituerende gemeenten en de provincie Fryslân, vertegenwoordigd door de Commissaris van de Koningin, een Samenwerkingagenda overeengekomen met een looptijd van 10 jaar. De Samenwerkingsagenda is op 31 maart 2011 bekrachtigd door de gemeenteraad van de gemeente Súdwest Fryslân en wordt in januari 2012 ter bekrachtiging voorgelegd aan Provinciale Staten van de provincie Fryslân.

In de loop van 2011 is de Samenwerkingsagenda verder uitgewerkt in een Uitvoeringsprogramma. Dit is, onder andere via themabijeenkomsten, in overleg gedaan met de provincie. Het voorgaande heeft geleid tot een Uitvoeringsprogramma dat bestaat uit de volgende vijftal strategische, majeure en bovenlokale uitwerkingslijnen.

1. Een krachtig stedelijk A7 cluster Sneek-Bolsward
2. Landelijke clusters, klaar voor de toekomst
3. Súdwest Fryslân: de waterpoort van Fryslân
4. Water, wind, land en Afsluitdijk "onderweg naar een duurzame toekomst"
5. Beeldmerken Súdwest Fryslân "cultuurhistorie als sterk merk"

Deze zijn in de vorm van projectfactsheets opgesteld. Met deze projecten zijn de in de Samenwerkingsagenda genoemde thema's 'Dorpen met kracht en dynamiek', 'Welkom in Súdwest Fryslân', 'Eén met natuur landschap en water' en 'Fries DNA in SúdwestFryslân', in hun onderlinge samenhang benaderd.

De projecten appelleren aan de specifieke kenmerken en belangrijke maatschappelijke opgaven in het gebied.

Het inmiddels opgestelde Bestuursprogramma en de Concept Ontwikkelvisie 2011 – 2021 van de gemeente Súdwest Fryslân, vormden een belangrijke leidraad bij het bepalen van het Uitvoeringsprogramma.

Het onderliggende document bestaat uit de Samenwerkingsagenda zoals overeengekomen in december 2010 en het Uitvoeringsprogramma dat in de loop van 2011 is opgesteld en dat als nieuw hoofdstuk aan de Samenwerkingsagenda is toegevoegd. Daarmee is één integraal document ontstaan.

De Samenwerkingsagenda en het Uitvoeringsprogramma hebben een dynamisch karakter. Het is geen statisch document, maar een model waarbij nieuwe inzichten, innovaties en veranderingen in de omgeving en markt ruimte krijgen. Periodiek evalueren de samenwerkende partijen de agenda en bepalen vervolgens de verdere koers.

November 2011

Inhoudsopgave

Preambule		6
Inleiding		7
Hoofdstuk 1	Kaders van de strategische samenwerkingsagenda	8
	1.1. Doel	
	1.2. Functie	
	1.3. Karakter	
	1.4. Verbindende elementen en thema's	
	1.5. Uitvoeringsprogramma	
	1.6. Financiering	
Hoofdstuk 2	Gemeente Súdwest Fryslân, een unieke gemeente	9
	2.1. Stedelijke gebieden in een omvangrijk platteland	
	2.2. Positie binnen Fryslân en Noord Nederland	
	2.3. Dynamiek tussen steden en dorpen	
	2.3.1. Bevolkingsontwikkeling en –spreiding	
	2.3.2. Werkgelegenheid	
	2.4. Recreatie en toerisme als economische pijler	
	2.5. Bestuurskracht voor alle schaalniveaus	
Hoofdstuk 3	Visie	13
	3.1. Visie gemeente Súdwest Fryslân	
	3.1.1. De gemeente als dienstverlener en partner	
	3.1.2. Ambities met betrekking tot de leefomgeving	
	3.2. Visie provincie	
	3.2.1. Bestuurlijk profiel van de provincie	
	3.2.2. Inhoudelijke contouren samenwerking	
Hoofdstuk 4	Verbindende elementen	15
	4.1. Introductie	
	4.2. Relatie burger en bestuur – betrouwbaar, open en betrokken	
	4.3. Kwaliteit van de leefomgeving – balans tussen rood, groen en blauw	
	4.4. Duurzaamheid – ideaal evenwicht in sociale, economische en ecologische belangen	
Hoofdstuk 5	Thema's	16
	5.1. Introductie	
	5.2. Steden en Dorpen met kracht en dynamiek	
	5.2.1. Leefbaarheid	
	5.2.2. Ontwikkelkracht en structuurversterking	
	5.2.3. Regionale Voorzieningen	
	5.3. Welkom in Súdwest Fryslân	
	5.3.1. Welkom!	
	5.3.2. Welkom op het water	
	5.3.3. Welkom op het land	
	5.4. Eén met natuur, landschap en water	
	5.5. Fries DNA in Súdwest Fryslân	
Hoofdstuk 6	Investeringsagenda (Uitvoeringsprogramma)	21
	6.1. Opzet en uitwerking	
	6.2. Aansturing en monitoring	
	6.2.1. Bestuurlijke aansturing	
	6.2.2. Ambtelijke aansturing	
	6.2.3. Monitoring en evaluatie	

1. Een krachtig stedelijk A7 cluster Sneek – Bolsward
2. Landelijke clusters, klaar voor de toekomst
3. Súdwest Fryslân: de waterpoort van Fryslân
4. Water, wind, land en Afsluitdijk: op weg naar een duurzame toekomst
5. Regionale beeldmerken SWF: cultuurhistorie als sterk merk

Strategische samenwerkingsagenda 2011- 2021

Gemeente Súdwest Fryslân – Provincie Fryslân

Preambule

De gemeente Súdwest Fryslân, ten deze vertegenwoordigd door de burgemeesters van de vijf constituerende gemeenten, handelende ter uitvoering van een besluit van de Stuurgroep Herindeling Súdwest Fryslân d.d. 23 november 2010, hierna te noemen “de gemeente”:

en

De provincie Fryslân, ten deze vertegenwoordigd door de Commissaris van de Koningin, handelende ter uitvoering van een besluit van het College van Gedeputeerde Staten d.d. 30 november 2010, hierna te noemen “de provincie”,

in aanmerking nemende dat:

- de gemeenten Bolsward, Nijefurd, Sneek, Wûnseradiel en Wymbritseradiel per 1 januari 2011 fuseren en gezamenlijk de nieuwe gemeente Súdwest Fryslân vormen;
- de visie “Een gemeente uit één stuk”, d.d. 29 september 2009 door de gemeenteraden van de gemeenten Bolsward, Nijefurd, Sneek, Wûnseradiel en Wymbritseradiel is vastgesteld als uitgangspunt voor de nieuwe gemeente Súdwest Fryslân met betrekking tot de kenmerken, uitstraling, ambities en wijze van organiseren;
- het college van Gedeputeerde Staten en de Stuurgroep Herindeling Súdwest Fryslân afgesproken hebben om te komen tot een samenwerkingsagenda met de hierboven genoemde visie als kompas in samenhang met de door de provincie aangegeven contouren;
- de colleges van burgemeester en wethouders van de vijf fusiegemeenten d.d. 9 februari 2010 aanzetten hebben gegeven voor de samenwerkingsagenda tijdens een zogenaamde “atelierdag”;
- de provincie en gemeente zich bestuurlijk en ambtelijk hebben ingespannen om te komen tot een samenwerkingsagenda, die tevens een gezamenlijke investeringsagenda omvat,

verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

1. Partijen stemmen in met en zullen uitvoering geven aan de in goed overleg gemaakte afspraken met de daarbij horende werkwijze, aansturing, monitoring en financiële inzet, vastgelegd in deze samenwerkingsagenda. Partijen streven naar een substantiële inzet op de gekozen thema's en naar de realisatie van de binnen het samenwerkingstraject te initiëren projecten;
2. Deze samenwerkingsagenda gaat in op 1 januari 2011 en heeft een looptijd van 10 jaar, dus tot 1 januari 2021. Tijdig met het oog op deze einddatum zullen partijen aan de hand van een in eerste instantie jaarlijkse evaluatie met elkaar afspraken maken over het vervolgtraject van deze samenwerkingsagenda. Jaarlijks zullen partijen de voortgang van de samenwerking bespreken en waar nodig c.q. gewenst komen tot bijstelling van afspraken;
3. In alle gevallen waarin deze overeenkomst niet voorziet zullen partijen tijdig in goed overleg tot aanvullende afspraken komen in de geest van de afspraken in deze samenwerkingsagenda. Bij eventuele geschillen zullen partijen eerst in goed overleg in der minne tot een oplossing komen. Is dat niet mogelijk gebleken dan zullen alle geschillen in verband met deze samenwerkingsagenda of afspraken die daarmee samenhangen, worden beslecht door een bindend advies, te geven door drie door partijen gezamenlijk of bij gebreke van overeenstemming daarover binnen vier weken, door één of meer, door de president van de rechtbank te Leeuwarden te benoemen, adviseurs. Een geschil bestaat, indien één der partijen dat stelt en schriftelijk aan de andere partij meedeelt;
4. Partijen besluiten dat deze samenwerkingsagenda ter bekrachtiging wordt voorgelegd aan de Provinciale Staten van de Provincie Fryslân en de gemeenteraad van de gemeente Súdwest Fryslân.

Aldus overeengekomen en in tweevoud getekend te Woudsend op 7 december 2010.

Inleiding

Deze strategische samenwerkingsagenda is opgesteld door de vijf fuserende gemeenten Bolsward, Nijefurd, Sneek, Wûnseradiel, Wymbritseradiel in samenwerking met de provincie Fryslân. De agenda legt de samenwerking vast tussen de nieuwe gemeente Súdwest Fryslân en de provincie Fryslân met betrekking tot het realiseren van een aantal strategische projecten. Hierbij geldt dat de provincie bij de realisering van de in deze samenwerkingsagenda benoemde speerpunten en ambities participeert binnen de bandbreedte en reikwijdte van haar eigen opgavenprofiel.

De agenda resulteert in een integraal uitvoeringsgericht programma met concreet benoemde en elkaar versterkende projecten. Deze projecten onderscheiden zich door hun strategische, bovenlokale en majeure karakter. De input van deze agenda is geleverd door:

- de door de 5 gemeenteraden van de fusiegemeenten vastgestelde visie;
- de zogenaamde “atelierdag” van leden van de vijf colleges;
- de door provincie Fryslân benoemde contouren voor samenwerking;
- de huidige projectportfolio van de fusiegemeenten;
- het overleg met de provincie Fryslân op ambtelijk en bestuurlijk niveau.

Het belang om nu tot een samenwerkingsagenda te komen is met name gerelateerd aan het unieke karakter van de samenvoeging van de gemeenten tot één nieuwe gemeente met een zowel landelijke als stedelijke ambitie. De samenvoeging vraagt om een voortvarende start, waarvoor deze samenwerkingsagenda als katalysator kan dienen.

1 Kaders van de samenwerkingsagenda

1.1. Doel

Met de in de inleiding genoemde input als kompas, worden in de samenwerkingsagenda thema's benoemd en daaruit voortvloeiend wordt een integraal en uitvoeringsgericht programma vastgesteld met concreet benoemde en elkaar versterkende projecten. Deze projecten onderscheiden zich door hun strategische, bovenlokale en majeure karakter.

1.2. Functie

De strategische samenwerkingsagenda:

- zorgt voor **realisatie** van een aantal projecten die van vitaal belang zijn voor de steden en dorpen in de nieuwe gemeente en die onmiskenbaar een bovenlokaal karakter hebben. Met het bovenlokale karakter wordt bedoeld dat de impact van het project en het effect ervan gemeentegrens overschrijdend is;
- draagt in belangrijke mate bij aan het **succes van de fusie** in Súdwest Fryslân;
- is een gezamenlijke **investeringsagenda** (uitvoeringsprogramma) van gemeente en provincie;
- legt de wijze van **financiering van gemeenschappelijke projecten** van gemeente en provincie vast;
- legt de **wijze van samenwerking vast** tussen gemeente en provincie met betrekking tot het uitvoeringsprogramma waarbij rekening wordt gehouden met bestaande projecten en projectorganisaties zoals gebiedsontwikkeling;
- is de basis voor een **gezamenlijke lobby** naar andere overheden.

1.3. Karakter

De samenwerkingsagenda kent een duurzaam en dynamisch karakter. Het is geen statisch document maar een model waarbij nieuwe inzichten, innovaties en veranderingen in de markt ruimte krijgen. Dat betekent dat de samenwerkende partijen de agenda periodiek evalueren en de koers bepalen.

1.4 Verbindende elementen en thema's

Op basis van analyse van de input zijn de thema's vastgesteld waaruit de samenwerkingsagenda is opgebouwd. Er is onderscheid gemaakt in thema's die gericht zijn op een specifieke ambitie met de daarbij behorende projecten en "verbindende elementen". Deze verbindende elementen moeten in alle projecten worden geborgd omdat zij bij de nieuwe gemeente hoog in het vaandel staan in haar denken en doen. Zij worden niet gezien als doel maar als basisprincipes.

1.5. Uitvoeringsprogramma

Per thema worden de projecten genoemd die thuishoren in deze agenda. De projecten worden verder uitgewerkt waarbij per project de criteria majeur, strategisch en bovenlokaal worden behandeld evenals de verbindende elementen.

1.6. Financiering

Het uitgangspunt voor de financiering van projecten in het uitvoeringsprogramma is maximale inzet van externe¹ gelden te realiseren. Gemeente en provincie zien het genereren van inzet uit derde geldstromen bij de uitvoering van projecten uit deze samenwerkingsagenda als een gezamenlijke inspanningsverplichting. De resterende bedragen zullen op basis van een evenredige verdeling (50/50) door de gemeente Súdwest Fryslân en provincie Fryslân gedragen worden.

---

¹ Onder meer vanuit het Rijk, Europa en de markt.

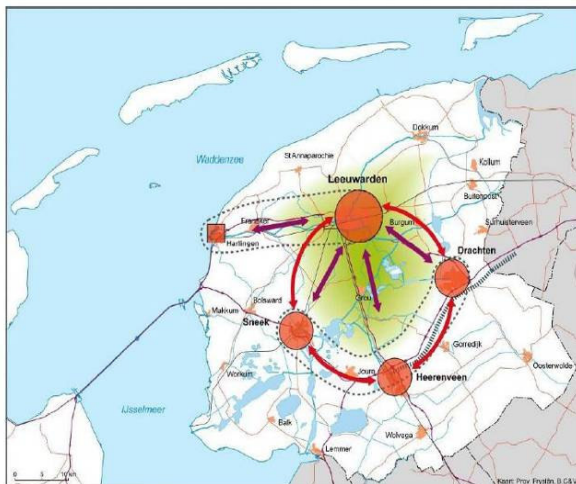
2 Gemeente Súdwest Fryslân, een unieke gemeente

2.1. Stedelijke gebieden in een omvangrijk platteland

De gemeente Súdwest Fryslân bestaat uit 6 steden en 63 kernen en dorpen en is qua oppervlakte de grootste gemeente van Nederland. Deze combinatie van stedelijkheid en platteland én het omvangrijke grondgebied maken deze gemeente uniek in Nederland. Daarnaast is het de 2e gemeente van Fryslân, zowel voor wat betreft het aantal inwoners (82.000) als het aantal arbeidsplaatsen (30.000) en de 4e gemeente van Noord Nederland (na Groningen, Leeuwarden en Emmen).

2.2. Positie binnen Fryslân en Noord Nederland

De stad Sneek maakt deel uit van de kernzone A7, die als zodanig is opgenomen in de Nota Ruimte. Dat betekent dat de stad een eigen positie heeft binnen het ruimtelijk beleid voor Noord-Nederland. Naast de kernzonebenadering speelt in de ruimtelijke ordeningsdiscussie voor de toekomst de discussie over stedenringen. Binnen Fryslân en Noord Nederland is vooral ook de ligging van de gemeente Súdwest Fryslân langs de A7 van belang. Hierdoor heeft ze binnen Fryslân een prominente ligging aan de Friese stedenring. Binnen deze ring geldt Leeuwarden als zwaartepunt, maar het belang van de A7-kernen Sneek, Heerenveen en Drachten is evident.

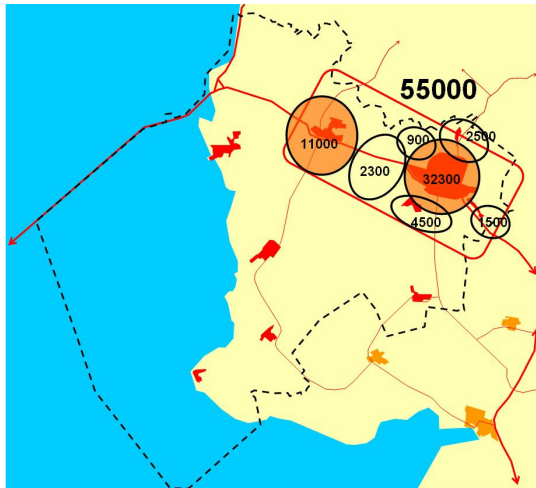
De Friese Stedenring

Er kan in de toekomst sprake zijn van een Noordelijke stedenring. Hier bevindt zich dan de concentratie van gespecialiseerde dienstverlening waar de Noordelijke economie het in toenemende mate van moet hebben. In dit gebied bevinden zich de woon- en leefmilieukwaliteiten waar de beroepsbevolking van de diensteneconomie in geïnteresseerd is: een variatie van landschappelijke kwaliteiten en stedelijke voorzieningen. Door een maximale benutting van het laadvermogen van dit gebied en een verbeterde onderlinge ontsluiting tussen de stedelijke centra enerzijds en het landelijk gebied en de steden anderzijds, kan een “daily urban system” ontstaan dat nationaal en internationaal de concurrentie met andere “urban regions” aan kan gaan.

2.3. Dynamiek tussen steden en dorpen

2.3.1. Bevolkingsontwikkeling en –spreiding

Súdwest Fryslân is altijd een gebied geweest met steden en platteland. Van de fameuze Friese Elf Steden liggen er zes in de nieuwe gemeente. De dynamiek rondom steden is hier altijd vanzelfsprekend geweest op knooppunten van water en wegen. Maar er zijn ook gebieden die worden gekenmerkt door rust en ruimte. De gemeente Súdwest Fryslân heeft de spreiding en concentratie van de inwoners in het grondgebied geanalyseerd en constateert dat er een patroon van stedelijkheid waarneembaar is. Tegen de noordostrand van de gemeente tekent zich een stedelijke zone af met

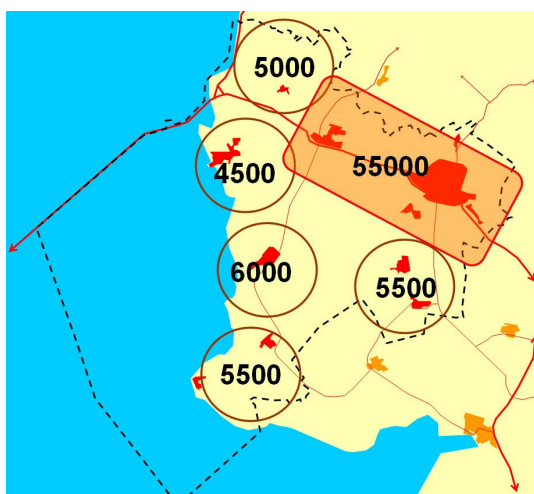
De stedelijke zone aan de noordostrand

55.000 inwoners. Deze zone bestaat uit het gebied van Bolsward, Sneek, de nabijgelegen stad IJlst en de dorpen Scharnegoutum en Oppenhuizen. Het gaat om een stedelijke zone waaraan, gezien het aantal inwoners, een aanmerkelijk belang kan worden toegedicht. Toekomstige ontwikkelingen zullen echter mede worden ingegeven door demografische trends. Waar in het verleden sprake was van bevolkingsgroei, is de verwachting dat in de komende decennia de bevolking structureel minder zal groeien en op termijn, na 2030, zal krimpen. Voor de ontwikkelingsambities heeft dat effect. Daar waar in het verleden groei de basis vormde voor stedelijke, sociale en economische ontwikkeling zal in de komende decennia een beperkte groei, stabilisatie en zelfs daling van bevolking de context vormen voor de ambities. De uitdaging is om welzijn en leefbaarheid van de inwoners in die context op

peil te houden en te versterken.

In het Streekplan Fryslân wordt Sneek gezien als één van de 6 stedelijke centra van Fryslân. Rondom deze stedelijke centra zijn in dat plan bundelinggebieden benoemd. Doel van het bundelingbeleid is het borgen van voldoende schaal en massa voor sterke steden en voldoende draagvlak voor hoogwaardige stedelijke voorzieningen en werkgelegenheid. De bijdrage van de kleinere kernen in het bundelinggebied is vooral kwalitatief; gericht op de toevoeging van specifieke woonkwaliteiten in en rond stedelijke centra. Het bundelinggebied kent dan ook een bijzondere opgave voor woningbouw. Het Streekplan Fryslân onderscheidt binnen Súdwest Fryslân verder een drietal regionale centra, namelijk Bolsward, Makkum en Workum. Deze centra dienen zich te richten op de opvang van kleine tot middelgrote bedrijven en deze wordt ruimte geboden, evenals stedelijke centra bedrijventerreinen op voorraad hebben.

Wanneer de spreiding van de bevolking verder wordt geanalyseerd komt duidelijk een vijftal min of meer gelijkwaardige landelijke clusters naar voren. Dat zijn Witmarsum-Arum, Makkum, Workum, Koudum-Stavoren en Heeg-Woudsend. Ieder cluster bestaat uit één of twee grotere kernen met een inwonertal van tussen 4.500 en 6000 inwoners en een samenhangend netwerk van kleinere dorpen (waarvan 45 met minder dan 500 inwoners). In deze clusters wonen in totaal circa 26.500 inwoners (30% van het aantal inwoners van de nieuwe gemeente).

De ring van vijf landelijke clusters en de stedelijke zone

In de periode 2010-2030 wordt voor Súdwest Fryslân een lichte groei in de omvang van de bevolking voorspeld. De bevolkingssamenstelling verandert (vergrijzing, ontgroening) met een voorziene afname van de beroepsbevolking. Verwacht wordt dat, zonder aanvullend beleid, er sprake zal zijn van een teruglopende bevolking in de meer landelijke delen van de gemeente en groei in het meer stedelijke deel. Deze demografische ontwikkelingen hebben invloed op het

behoud van voorzieningen – ook ten aanzien van zorg – en daarmee de leefbaarheid.

De gemeentelijke ring

Binnen de ring, die wordt gevormd door de stedelijke zone Sneek/IJlst/Bolsward en de vijf clusters van steden en dorpen Witmarsum-Arum, Makkum, Workum, Koudum-Stavoren en Heeg-Woudsend ligt een uitgestrekt landelijk gebied met voornamelijk meren en landbouwgrond en enkele kleinere kernen met minder dan 500 inwoners.

2.3.2. Werkgelegenheid

Het geschetste beeld van de bevolkingsspreiding herhaalt zich voor de verdeling van de werkgelegenheid in de gemeente Súdwest Fryslân. Van het totaal aantal banen (30.000) bevinden 22.000 (70%) zich in de stedelijke zone. Het stedelijk gebied biedt duidelijk een ander type werkgelegenheid dan het landelijk gebied. Meer dan 80% van de arbeidsplaatsen in de landbouw en visserij bevindt

zich in het plattelandsdeel van de gemeente. Rond 70% van de werkgelegenheid in de handel, industrie, dienstverlening en zorg is te vinden in de stedelijke zone.

2.4. Recreatie en toerisme als economische pijler

In 2009 vond meer dan 50% van het aantal overnachtingen in de drie noordelijke provincies, plaats in Fryslân². Het Friese Merengebied en de Friese IJsselmeerkust spanden gezamenlijk de kroon; zij waren goed voor maar liefst 44% van de overnachtingen in Fryslân. Van het totaal aantal jachthavens in de provincie is ongeveer 85% gevestigd in het Friese Merengebied en de Friese IJsselmeerkust. Het gebied vormt één van de belangrijkste vaarverbindingen; vanuit de IJsselmeerkust naar het achterland zoals het Friese Merengebied, maar ook richting Noord Duitsland.

De toeristische sector is dus van groot belang voor de gemeente Súdwest Fryslân. Het levert niet alleen arbeidsplaatsen op binnen de sector maar ook daarbuiten als gevolg van de toeristische bestedingen. Het blijkt dat in Fryslân ongeveer 10% van de werkgelegenheid gerelateerd is aan recreatie en toerisme. Deze lijn doortrekkend voor de gemeente Súdwest Fryslân dan betekent dit dat de sector zorgt voor ruim 3000 arbeidsplaatsen (ongeveer gelijk aan bouwnijverheid en zakelijke dienstverlening). Omdat de sector relatief sterk is ontwikkeld in het gebied van de nieuwe gemeente zal het aantal arbeidsplaatsen hoger liggen³.

Het economisch belang van de sector wordt versterkt door de toeristische bestedingen; in het rapport "Toerisme in Cijfers" wordt geconstateerd dat 52% van de totale toeristische bestedingen in Noord Nederland worden gedaan in Fryslân (513 miljoen euro). Gezien het relatief hoge aantal overnachtingen in het Friese Merengebied en IJsselmeerkust mag aangenomen worden dat een relatief hoog percentage van de bestedingen in die gebieden worden gedaan.

Door het vele water, de vaarverbindingen en het natuurschoon heeft het gebied een sterke concurrentiepositie. Het behouden van deze concurrentiepositie betekent dat blijven investeren in de infrastructuur en de ontwikkeling van voorzieningen op het gebied van recreatie en toerisme, zoals de sluis in Stavoren, het Friese Merenproject en de ontwikkeling van Waterfronten en Toegangspoorten noodzakelijk is. Daarnaast is het volgen van toekomstige en innovatieve ontwikkelingen op het gebied van toeristische en recreatieve voorzieningen van groot belang voor deze positie. Alleen dan kan Súdwest Fryslân haar recreanten Welkom! heten.

2.5. Bestuurskracht voor alle schaalniveaus

In het streekplan worden beleidsmatig de volgende typen kernen onderscheiden: stedelijke bundelinggebieden, regionale centra en overige kernen. Súdwest Fryslân is de enige Friese gemeente waarin alle drie typen kernen zijn vertegenwoordigd. Dit in combinatie met een groot landelijk gebied (grotendeels aangewezen als Nationaal Landschap) en de waterrijkdom geeft de gemeente een hoge

² Toerisme in cijfers (2010), Toerdata Noord

³ Op dit moment wordt het cijfermateriaal van Toerisme in cijfers (2010) geanalyseerd door de onderzoekers op het niveau van de gemeente Súdwest Fryslân. Het rapport wordt eind 2010 verwacht.

mate van diversiteit.

Uniek is dat dit diverse en samenhangende gebied, waarin alle Friese schaalniveaus aanwezig zijn, onder de verantwoordelijkheid valt van één democratisch gelegitimeerd bestuurlijk orgaan. Dit geeft bestuurskracht om de kansen van het gebied te vertalen naar samenhangende ambities die slagvaardig kunnen worden gerealiseerd. De gemeente kan daardoor een voortrekkersrol vertolken en leent zich dan ook bij uitstek om als pilot-gemeente te dienen voor oplossingen voor de meer regionale problemen.

Gezien de huidige omvang van de Friese gemeenten vergt het oplossen van maatschappelijke problemen en het waarmaken van nieuwe ambities vaak een bovengemeentelijke aanpak. De provincie is zich hiervan bewust en kiest op diverse terreinen beleidsmatig en in het uitvoeringstraject voor een regionale aanpak met samenwerkende gemeenten (o.a. economische ontwikkelingszones, woningbouwregio's, nationale landschappen, plattelânsregio's). De provincie koerst op een samenhangende streekagenda per plattelandsgebied. De nieuwe gemeente en de provincie streven naar een overzichtelijke en slagvaardige samenwerking hetgeen betekent dat de agenda, waar van toepassing, ook wordt ingebracht in de bredere streekagenda met de overige gemeenten in Zuidwestelijk Fryslân.

De trend van schaalvergroting is zeer manifest bij de strategische partners van de gemeente. De laatste jaren is er sprake geweest van een opschaling in het maatschappelijk middenveld door fusies tussen zorginstellingen, welzijnsstichtingen, woningcorporaties, brancheorganisaties en dergelijke. Voor deze partners moet de gemeente Súdwest Fryslân een belangrijke samenwerkingspartner zijn. Het is van groot belang deze partners te committeren en te enthousiasmeren voor de uitvoering van de samenwerkingsagenda.

3 Visie

3.1. Visie gemeente Súdwest Fryslân

Het visiedocument “Een gemeente uit één stuk” (in september 2009 vastgesteld door de vijf gemeenteraden) schetst vanuit verschillende perspectieven hoe de nieuwe gemeente zichzelf ziet.

3.1.1. De gemeente als dienstverlener en partner

Het visiedocument geeft dat als volgt weer:

“De nieuwe gemeente Súdwest Fryslân is een gemeente die dicht bij haar burgers staat. Ambitieuze en gebiedsgericht geeft zij invulling aan haar kernenbeleid en haar contacten met anderen. Súdwest Fryslân is een betrouwbare, open en betrokken partner. De gemeente weet waar haar verantwoordelijkheden liggen, zowel voor autonome als voor medebewindstaken. Súdwest Fryslân kan en wil deze verantwoordelijkheden ook dragen. De gemeente heeft een proactieve en flexibele houding richting haar burgers en maatschappelijke partners. Dat vertaalt zich in een moderne, klantgerichte dienstverlening waarbij de klant centraal staat. Dat geldt voor burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen.”

3.1.2. Ambities met betrekking tot de leefomgeving

Ten aanzien van de leefomgeving zijn de ambities van de gemeente als volgt:

1. “een open en weids landschap: ze kiest ervoor om de kwaliteit van het groen en het blauw te behouden en te beheren;
2. water: het water kan en moet meer benut worden voor toerisme en werkgelegenheid, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van de combinatie van water met landrecreatie;
3. eigenheid van dorpen en steden:
  - a) de kracht van dorpen en steden stimuleren en behouden: de identiteit van de gemeente Súdwest Fryslân wordt gevormd door de geuren en kleuren van de kernen. De gemeente combineert stedelijke eigenschappen met het karakteristieke Friese platteland;
  - b) de kernen zijn gelijkwaardig, maar niet gelijk. Ze zet in op een gedifferentieerd voorzieningenniveau, passend bij de aard en de schaal van de kern;
  - c) een ambitieus, integraal en robuust kernenbeleid, passend bij de kracht en samenhang van Súdwest Fryslân en de diversiteit van de dorpen en steden die daarin gelegen zijn. Kernenbeleid is voor de gemeenschap en de gemeente kiest ervoor om het ook vanuit dat perspectief invulling te geven;
4. veelzijdigheid van de economie: ze werkt aan het versterken van de economische basis door inzet op meerdere sectoren, zoals onder andere toerisme, landbouw en zakelijke dienstverlening. Daar waar mogelijk en nuttig zoekt ze daarbij de samenwerking met de ondernemers in de gemeente;
5. synergie tussen stad en platteland: gemeente Súdwest Fryslân wil meer synergie realiseren tussen stad en land; zij gaan hand in hand. De grootte van het gebied biedt ruimte voor een goede balans tussen blauw, groen en rood, tussen ontwikkeling en behoud van het bestaande;
6. duurzaamheid: Súdwest Fryslân is gericht op de toekomst en neemt daar ook verantwoordelijkheid voor. Ze draagt er zorg voor dat economische, sociale en ecologische aspecten evenredig zijn gewaarborgd binnen haar beleid. Dit is een vast criterium waarop zij alle beleid zal toetsen;
7. aandacht voor de Friese taal en cultuur: ze wil de Friese cultuur uitdragen en stimuleren, met aandacht voor de Friese taal en het behoud van cultureel erfgoed. De gemeente is een tweetalige gemeente die de burger in haar voorkeurstaal bedient.”

3.2. Visie van de provincie Fryslân

De visie van de provincie op de samenwerkingsrelatie met de gemeente Súdwest Fryslân dient gezien te worden vanuit de bredere context van het interprovinciale document “Profiel provincies” (door provinciale Staten vastgesteld op 21 april 2010), waarin de inhoudelijke en strategische positionering van de gezamenlijke provincies als middenbestuur is neergelegd.

3.2.1. Bestuurlijk profiel van de provincie

Het profiel wordt in het hierboven genoemde document als volgt omschreven:

“Het eigentijdse bestuurlijke profiel van de provincie draait om ruimte, economie en de wisselwerking tussen beide. In de vorige eeuw heeft de provincie een sterke positie gekregen op het domein van de ruimtelijke ontwikkeling en de fysieke omgeving (‘omgevingsbeleid’). Daar liggen haar kerntaken en is ze wettelijk bevoegd.

In het Bestuursakkoord Rijk-Provincies 2008-2011 en het daaraan ten grondslag liggende rapport van de commissie-Lodders is deze ruimtelijk-fysieke positionering bevestigd, van nadere accenten voorzien en gecanoniseerd in een pakket van provinciale kerntaken. De kerntaken gelden voor alle provincies, de uitgangssituatie en de daarbij behorende verantwoordelijkheden zijn voor alle gelijk. De uitvoeringspraktijk biedt ruimte om tegemoet te komen aan de verschillen in feitelijke omstandigheden en maatschappelijke opgaven die nu eenmaal bestaan tussen provincies (...).

In het Bestuursakkoord Rijk-Provincies is een profiel voor de provincies vastgesteld, waarbij het zwaartepunt ligt op de verantwoordelijkheid voor het regionale omgevingsbeleid. Dit profiel is gebaseerd op het advies van de commissie Lodders van maart 2008. Kerntaken van de provincie zijn:

- 1. duurzame ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, waaronder waterbeheer*
- 2. milieu, energie en klimaat*
- 3. vitaal platteland*
- 4. regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer*
- 5. regionale economie*
- 6. culturele infrastructuur en monumentenzorg*
- 7. kwaliteit van het openbaar bestuur.”*

3.2.2. Inhoudelijke contouren samenwerking

De hierboven vermelde taakvelden bevatten de typische provinciale kerntaken, waarbij ruimte is voor regionale differentiatie. Aan de hand van deze focus kunnen de piketpalen worden geslagen voor de inhoudelijke contouren van de samenwerking vanuit provinciaal perspectief. Daarbij wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij bestaande provinciale programma's en beleidsspeerpunten.

De schaal en omvang van de nieuwe gemeente is mede gebaseerd op de specifieke opgaven voor het gebied en het ambitieniveau dat het lokaal bestuur aan de dag wenst te leggen. Op basis van gebiedsspecifieke opgaven en ambities is maatwerk een vereiste. De provincie ziet deze samenwerkingsagenda als een belangrijk instrumentarium voor een goede start van de nieuwe gemeente, mede gezien het feit dat zij naast haar eigen ontwikkeling ook invulling dient te geven aan haar regionale verantwoordelijkheid.

Specifiek in relatie tot de nieuwe gemeente Súdwest Fryslân geldt dat, gelet op de samenstelling van deze gemeente, in een beperkt aantal stedelijke kernen en hun ommeland, deze samenwerkingsagenda zich zal kenmerken door zowel stedelijke als landelijke thema's, die echter in alle gevallen een bovenlokaal karakter hebben. De provincie beschouwt de visie en ambities die de gemeente schetst als een adequaat vertrekpunt voor haar eigen inzet in dezen, met dien verstande dat de provincie niet bij elk van de genoemde projecten betrokken is.

Doelstelling van de samenwerkingsagenda is de realisatie van een in beginsel beperkt aantal concrete strategische projecten, die zich elk kenmerken door hun majeure en bovenlokale karakter en/of effect. Dergelijke projecten worden door gemeente en provincie samen gebiedsgewijs en integraal benaderd, teneinde het maatschappelijk rendement van de inspanningen en (financiële) investeringen te optimaliseren.

Door de sterke samenhang in cultuur, historie, natuur, toerisme, industrie en de agrarische sector vormt de nieuwe gemeente een robuust, ruimtelijk-economisch samenhangend regionaal gebied. De samenwerkingsagenda dient een bijdrage te leveren aan de (economische) structuurversterking van de gemeente in termen van bestuurlijke en beleidsinhoudelijke ontwikkelkracht, alsmede in termen van het scheppen van randvoorwaarden voor het borgen van de maatschappelijke samenhang in de nieuwe gemeente.

4 Verbindende elementen

4.1. Introductie

In de inleiding is al genoemd dat analyse van de input heeft geleid tot de thema's die van belang zijn voor de samenwerkingsagenda. Er is onderscheid gemaakt in thema's die gericht zijn op een specifieke ambitie met de daarbij behorende projecten en de zogenaamde "verbindende elementen"; deze elementen moeten in alle projecten worden geborgd omdat zij voor de nieuwe gemeente hoog in het vaandel staan in haar denken en doen.

De verbindende elementen vormen de toetsingscriteria bij elk project. In projectplannen dient specifiek op deze verbindende elementen te worden ingegaan en moet duidelijk zijn op welke wijze hier aandacht aan is besteed en hoe de inzet voor deze elementen meetbaar is gemaakt in het project. De te onderscheiden verbindende elementen zijn:

- Dichtbij de burgers - betrouwbaar, open en betrokken;
- Kwaliteit van de leefomgeving - balans tussen rood, groen en blauw;
- Duurzaamheid - evenredigheid in sociale, economische en ecologische effecten.

4.2. Relatie burger en bestuur - betrouwbaar, open en betrokken

Zoals genoemd in hoofdstuk 3 heeft de gemeente Súdwest Fryslân in haar visie aangegeven een gemeente te willen zijn die dicht bij de burgers staat. Gezien de omvang van de gemeente en het grote aantal kernen is aandacht voor de relatie tussen bestuur en burger van het allergrootste belang. De zorg voor deze relatie is meerdere malen aan de orde gesteld in het fusieproces, zowel bij de provincie Fryslân als bij de Eerste en Tweede Kamer der Staten Generaal.

De relatie burger en bestuur heeft een brede scope. De burger dient hierbij gezien te worden als: bewoners, ondernemers, instellingen en verenigingen en belangengroepen. Het omvat de wijze waarop de nieuwe organisatie haar relatie met de burger vormgeeft en deze vertaalt naar de werkwijze van de nieuwe organisatie. Ook valt hieronder de wijze waarop de nieuwe gemeente de daadkracht op het Friese platteland en de steden wil stimuleren. Informatie en kennisoverdracht zijn hierbij de voornaamste uitgangspunten.

De relatie burger en bestuur wordt ook bepaald door de zaken die de gemeente realiseert ten behoeve van de burgers en de wijze waarop zij de burgers ondersteunt bij het zelf realiseren van plannen.

4.3. Kwaliteit van de leefomgeving – balans tussen rood, groen en blauw

Kenmerkend voor de nieuwe gemeente zijn de kleuren groen (het open en weidse landschap), blauw (de vele meren en plassen) en rood (de steden en vele dorpen). De kwaliteit van de leefomgeving wordt mede bepaald door een goede balans tussen deze functies. Er is synergie tussen stad en platteland; de grootte van het gebied biedt ruimte voor een goede balans tussen deze functies en tussen ontwikkeling van nieuwe functies en behoud van de bestaande.

4.4. Duurzaamheid – ideaal evenwicht in sociale, economische en ecologische belangen

De gemeente Súdwest Fryslân is toekomstgericht en neemt daar verantwoordelijkheid voor. Dit betekent dat de gemeente binnen het beleid (en de uitvoering daarvan) de economische, sociale en ecologische aspecten evenredig zal waarborgen. Duurzaamheid wordt hier opgevat in ruime zin. We verstaan onder duurzame ontwikkelingen *"de ontwikkelingen die aansluiten op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen én die rechtvaardig, leefbaar en houdbaar zijn"* (citaat afgeleid van de VN-commissie Brundtland).

Er wordt gestreefd naar een ideaal evenwicht tussen economische, sociale en ecologische belangen.

5 Thema's

5.1. Introductie

Na analyse van de ambities zijn vier thema's te onderscheiden die hierbinnen als een rode draad fungeren. Deze thema's geven de focus weer van de nieuwe gemeente ten aanzien van haar strategische, majeure en bovenlokale projecten.

- Steden en Dorpen met kracht en dynamiek
- Welkom in Súdwest Fryslân
- Eén met natuur, landschap en water
- Fries DNA in Súdwest Fryslân

De thema's hebben een duidelijke onderlinge samenhang. De ambities van de gemeente kunnen en zullen dan ook via verschillende thema's en projecten gerealiseerd (kunnen) worden. Een voorbeeld van een dergelijke samenhang is die tussen de thema's "Steden en Dorpen met kracht en dynamiek" (en dan met name subthema "Leefbaarheid") en "Fries DNA in Súdwest Fryslân". Immers, investeren in de kracht van een kern versterkt ook het gevoel van identiteit. Een ander voorbeeld is de sterke samenhang tussen infrastructuur (subthema "Leefbaarheid") en het subthema "ontwikkelkracht en structuurversterking".

Bij de thema's worden in dit hoofdstuk projecten benoemd die in meer of mindere mate een bovenlokaal effect hebben. Een aantal projecten is echter wel sterk lokaal georiënteerd. Bij die projecten is het niet voor de hand liggend dat de provincie Fryslân een rol speelt bij de realisatie. Deze lokale projecten worden wel voor de volledigheid genoemd zodat er een goed beeld ontstaat van de focus en ambities van de gemeente Súdwest Fryslân. Deze projecten zullen echter geen (of in zeer beperkte mate) deel uit kunnen maken van een gezamenlijke investeringsagenda (uitvoeringsprogramma).

In het uitvoeringsprogramma worden alleen die projecten opgenomen die voldoende majeur en bovenlokaal om een gezamenlijke financiële inspanning van zowel gemeente als provincie te rechtvaardigen. In hoofdstuk 6 wordt daar verder op ingegaan.

5.2. Steden en dorpen met kracht en dynamiek

5.2.1. Leefbaarheid

De dynamiek en kracht in de dorpen en steden wordt onder andere gevormd door een stevig kernenbeleid. Hierbij gaat het voornamelijk om het behouden van leefbaarheid van de individuele kern.

Er is inmiddels een eerste aanzet gegeven tot het ontwikkelen van kernenbeleid voor de gemeente Súdwest Fryslân in de vorm van een Kadernotitie Kernenbeleid. In deze notitie wordt weergegeven hoe de nieuwe gemeente zich in wil zetten om de ontwikkeling van leefbaarheid in de kernen te stimuleren en te ontwikkelen. Uitgangspunt is dat elke kern haar eigen kracht benut om het voor deze kern noodzakelijke sociale en culturele voorzieningenniveau te behouden en te ontwikkelen.

Een vertaalslag daaruit vormt het thema "Steden en Dorpen met kracht en dynamiek". Hier wordt vastgelegd welke economische en ruimtelijke ontwikkelingen en sociale voorzieningen binnen de kernen ruimte hebben om ontwikkeld te worden. Daarbij is het van belang dat de burgers ondersteund worden door de gemeente als het gaat om zelforganiserend vermogen en denkkracht.

Dit betekent dat de strategische samenwerkingsagenda is gericht op leefbaarheid in/van de individuele kernen in een breder perspectief. De samenhang tussen de strategische samenwerkingsagenda en kernenbeleid zit in dié projecten die gericht zijn op leefbaarheid in/van de kernen en passen in de agenda vanwege de omvang (majeur) en het bovenlokale belang/gebiedsgerichte karakter.

Bij dit thema wordt gedacht aan projecten die gericht zijn op de volgende onderwerpen:

- Faciliteren burgerplatforms (in diverse hoedanigheden zoals verenigingen dorpsbelangen, wijkplatforms, huurderplatforms) en ondernemersplatforms door bijvoorbeeld het inkopen van kennis en ondersteuning;

- Ondersteuning en stimulering van ontwikkeling van visies van dorpsbelangen ondernemersverenigingen etc. Gezamenlijke aanpak uitvoering visies (Kooperaasjegendachte provincie);
- Sociale en culturele voorzieningen;
- Infrastructuur, e-infrastructuur;
- Herstructurering woongebieden, revitalisering/herstructurering bedrijventerreinen, herstructurering binnensteden;
- Aanleg nieuwe woongebieden en bedrijfslocaties;
- Kennisontwikkeling en innovatie.

5.2.2. Ontwikkelkracht en structuurversterking

De gemeente ziet kansen voor structuurversterking door de combinatie van de krachtige stedelijke zone die samen met de 5 sterke clusters van dorpen en steden een gebied met veel potentie vormt. Te denken valt aan kansen om structuren te versterken voor wat betreft economische activiteit, voorzieningen en woningbouw. Ook moet daarbij gedacht worden aan versterking van de structuren tussen:

- de stedelijke zone en de vijf clusters van dorpen onderling;
- de vijf clusters van dorpen en het landelijk gebied.

Juist het feit dat deze tegengestelde bewegingen zich binnen één gemeente afspelen maakt het mogelijk daar een integraal beleid voor te ontwikkelen. Daarbij is enerzijds sprake van een meer op stabilisatie en het opvangen van krimp gerichte agenda en anderzijds een op ontwikkeling en kwalitatieve structuurversterking gerichte agenda. Er kan worden geconcludeerd dat de verschillende bewegingen een gerichte, actieve houding veronderstellen met betrekking tot de ontwikkeldynamiek.

Met het oog op de bevolkingsontwikkeling wordt verwezen naar het Interbestuurlijk Actieplan Bevolkingsdaling "Krimpen met Kwaliteit" waarin wordt aangegeven dat bevolkingsdaling een regionale aanpak vergt omdat dit fenomeen zich niet stoort aan gemeentegrenzen. Op initiatief van de provincie Fryslân wordt, als invulling van de opdracht van Provinciale Staten en als uitvloeisel van dat Actieplan, in de periode 2010-2011 een door alle relevante betrokken partijen en organisatie gedragen 'Beleidsagenda krimp' opgesteld. Súdwest Fryslân vormt als gemeente bij uitstek een subregionale gebiedseenheid waarin zaken op het vlak van wonen, arbeidsmarkt en economie, leefbaarheid, welzijn en zorg, onderwijs en mobiliteit gebiedsgericht én juist in de samenhang van stad én platteland kunnen worden benaderd. De provincie Fryslân en de gemeente Súdwest Fryslân zullen op basis van dit actieplan samen bespreken welke fysieke opgaven zich voordoen en welke rollen beide partijen daarin kunnen vervullen en op welke wijze op dit thema kan worden samengewerkt.

Het gedifferentieerde karakter van de gemeente en de schaalgrootte bieden veel mogelijkheden om de economische structuur te versterken. Er zijn meer mogelijkheden om bijvoorbeeld op sectorniveau te investeren in kennisontwikkeling en innovatie.

Bij de kwalitatieve structuurversterking zijn thema's aan de orde als Regionale Aanpak Krimp, maar ook concepten als Economische Ontwikkeling van Watercentra, Waterfronten en Toegangspoorten kunnen hier een onderdeel van uitmaken. Ook het Friese Steden Netwerk zoals dat vanaf 2011 door provincie en de zonegemeenten wordt gehanteerd is hier een thema.

Projecten voor ontwikkelkracht en structuurversterking kunnen zijn:

- Ontwikkeling Watersportkernen, Waterfronten en Toegangspoorten;
- Ontwikkeling Regionale Bedrijventerreinen;
- Pilot Regionale Aanpak Krimp;
- Bijzondere opgave woningbouw Bundelinggebied;
- Innovatie in sectoren als AGRI-business, watersport, watertechnologie, landbouw en natuur;
- Verkeersontsluiting Stavoren (zuidelijke variant).

5.2.3. Regionale Voorzieningen

De gemeente Súdwest Fryslân herbergt voorzieningen die voor de hele regio van belang zijn. Te denken valt aan het streekziekenhuis, de ROC's, de scholengemeenschappen voor Voortgezet Onderwijs en de stadscentra met een relatief groot aanbod aan non-food artikelen. De gemeente voorziet met haar voorzieningen niet alleen in de behoefte van inwoners van de eigen gemeente maar

deels ook in die van de omliggende gemeenten. De totale invloedssfeer van de regionale voorzieningen in de gemeente overstijgt dus de gemeentegrenzen en is daarmee van Fries belang. De inwoners van de gemeente en de buurgemeenten mogen daarom wat van de gemeente Súdwest Fryslân verwachten. Kansen voor kwaliteitsverbetering en bereik moeten worden herkend en ontwikkeld.

Actueel in dit verband zijn bijvoorbeeld de ontwikkelingen bij de centra voor Jeugd en Gezin. Een andere interessante ontwikkeling op het gebied van voorzieningen is dat het aandeel 65-plussers sterker zal stijgen in de stedelijke kernen dan op het platteland omdat er in de stedelijke kernen meer (zorg)voorzieningen binnen handbereik zijn. Omdat binnen de gemeente Súdwest Fryslân het hele pallet van zorgvoorzieningen van bovenregionaal niveau tot wijkgericht niveau aanwezig is, zal deze gemeente bij uitstek geschikt zijn om in samenwerking met zorginstellingen, welzijnsorganisaties en corporaties een spreidingsplan wonen, welzijn & zorg te ontwikkelen.

Er zijn diverse projecten te benoemen die gericht zijn op behoud en uitbouw van de bestaande voorzieningen en ontwikkeling van nieuwe voorzieningen en zorgconcepten. Voorbeelden zijn:

- Versterking Streekziekenhuis;
- Ontwikkeling Scholengemeenschappen;
- Versterking stadscentra;
- Ontwikkeling Spreidingsplan Wonen, Welzijn & Zorg;
- Ontwikkeling Keten Zorgvoorzieningen.

5.3. Welkom in Súdwest Fryslân

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven heeft de nieuwe gemeente in Fryslân het grootste aantal toeristische overnachtingen. De sector recreatie en toerisme is één van de belangrijke dragers van economie en werkgelegenheid in Súdwest Fryslân; geschat wordt dat een kwart van de werkgelegenheid (direct en/of indirect) terug te voeren is op deze sector.

Zoals gesteld in het visiedocument zet de nieuwe gemeente in op versterking van de toeristische sector. De ontwikkeling van water- en landrecreatie is hierin specifiek genoemd. Binnen de fusiepartners is het Friese Merenproject aan de orde. Water vormt een belangrijk onderdeel binnen de recreatief/toeristische visie van de nieuwe gemeente.

Het Nationaal Landschap vormt een goed instrumentarium voor het realiseren van ambities van de gemeente om op een innovatieve wijze landtoerisme verder te ontwikkelen en zich daarin te onderscheiden. De beeldbepalende elementen van Súdwest Fryslân: weidsheid, rust en kwaliteit bieden goede aanknopingspunten om deze ambitie te realiseren.

Algemeen kan gesteld worden dat de ontwikkelingskansen liggen in onderscheidend vermogen, kwaliteit en innovatie. Daarbinnen kunnen vormen van toerisme en recreatie ontstaan die een uitstraling en effect hebben op de gehele provincie. De nieuwe gemeente leent zich goed voor die nieuwe, kwalitatief hoogwaardige en onderscheidende vormen van toerisme en recreatie.

5.3.1. Welkom!

'Welkom!' richt zich op de structuren en voorzieningen rondom toerisme en recreatie, waarbij marketing en promotie de hoofdaspecten zijn. Bijvoorbeeld een sterke VVV-structuur, zodat de bezoekende recreant een gastheer kan vinden. Of een juiste marketing zodat alle kwaliteiten en producten in het gebied ook daadwerkelijk gevonden kunnen worden. Voorbeelden voor projecten binnen dit deelthema zijn:

- Regiomarketing;
- Goed Gastheerschap;
- Regionaal Beeld verhaal;
- Oprichting Toeristisch platform vanuit het toeristisch bedrijfsleven.

5.3.2. Welkom op het water

Het deelthema 'Welkom op het water' richt zich op het natte toerisme. Het gaat om toegang, bereikbaarheid, kwaliteit en duurzaamheid. De toegankelijkheid vanaf het water vormt voor de gemeente Súdwest Fryslân een belangrijk item. Het vaargebied in de gemeente is een belangrijke "poort" naar andere vaargebieden in Fryslân en daarmee is er ook sprake van een provinciaal belang. Projecten die onder dit deelthema vallen zijn:

- Friese Merenproject 2^e fase
  - Ontwikkeling waterfronten watersportkernen (Sneek, Heeg, IJlst, Woudsend en Bolsward);
  - Ontwikkeling Toegangspoorten (Kornwerderzand, Makkum, Workum, Hindeloopen en Stavoren);
  - Natte infrastructuur op diepte brengen en houden;
  - Capaciteitsverbetering Sluis Stavoren;
  - Verruiming brugbediening;
  - Mitigerende maatregelen en natuur plusprojecten;
  - Stimuleren elektrisch varen;
- Ontwikkeling IJsselmeerkust, Waddenkust en Afsluitdijk.

5.3.3. Welkom op het land

'Welkom op het land' omvat alle vormen van landtoerisme en -recreatie. Denk aan cultuurtoerisme, zorgtoerisme, dagtoerisme en dergelijke. Al deze onderwerpen hebben een aandeel in de landrecreatie. Net als bij 'Welkom op het water' kent 'Welkom op het land' vergelijkbare aandachtspunten, zoals kwaliteit, duurzaamheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid. Bij de ontwikkeling zal aansluiting worden gezocht bij de het provinciale programma "Topattractie" en met name de programmalijn "Elfsteden". Binnen dit deelthema kunnen de volgende projecten een onderdeel zijn:

- Kwalitatief hoogwaardige verblijfsaccommodaties en voorzieningen;
- Aantrekkelijke cultuurhistorische steden – Ontwikkeling Toerisme Elfsteden;
- In beperkte mate grootschalige voorzieningen;
- Bezoekerscentrum (Nationaal Landschap).

5.4. Eén met natuur, landschap en water

De samenhang in het gebied wordt gevormd door natuur, het landschap, het water en de kust. De nieuwe gemeente bestaat uit maar liefst 82.000 hectare grond en water. Landbouw is een belangrijke economische sector. Door schaalvergroting en brancheverbreiding zal enerzijds het aantal agrarische bedrijven drastisch dalen en anderzijds het karakter van die bedrijven veranderen. Door deze ontwikkelingen zal de betekenis van de agrarische sector voor de werkgelegenheid afnemen.

Doordat een groot deel van het landelijk gebied is gelegen in het Nationaal Landschap is de landschappelijke inpasbaarheid met het oog op schaalvergroting van groot belang. Landschapsbeheer in combinatie met recreatief medegebruik biedt kansen voor brancheverbreiding in de agrarische sector. Wellicht in combinatie met duurzame opwekking van energie (mestvergisters in combinatie met een eigen gasnet).

Vanuit het gedachtegoed van het Nationaal Landschap is het handhaven van landschappelijke en natuurhistorische waarden een opgave voor de nieuwe gemeente. In de visie (hoofdstuk 3) worden water, weidsheid en vergezichten als beeldbepalende elementen van het gebied gezien.

Uit het voorgaande lijkt een spanningsveld tussen economische en sociale ontwikkeling (versterking agrarische sector) en ecologische ontwikkeling te ontstaan. Hieruit blijkt het belang van het maken van duurzame afwegingen bij projecten (zie paragraaf 4.4).

De kern van de aanpak volgens de contouren van de blauwgroene gordel, zoals die in het kader van de Noordelijke Gebiedsagenda (MIRT) zijn aangegeven, is er op gericht om juist te kiezen voor een samenhangende gebiedsgerichte aanpak waarin economie en ecologie duurzaam worden ontwikkeld. In dit kader wordt door de provincie een gebiedsgerichte aanpak voor het gehele zuidwestelijke deel van Fryslân onderzocht.

In de samenwerkingsagenda moet aandacht zijn voor projecten op het gebied van:

- Agrarische ontwikkeling (sectoraal, niet individueel) in combinatie met natuurontwikkeling en aandacht voor veenweideproblematiek;
- Klimaatadaptieve maatregelen waterhuishouding en waterveiligheid;
- Ontwikkelen elektrisch varen: laadpunten en "electric-only" routes;
- Ontwikkeling IJsselmeerkust, Waddenkust en Afsluitdijk.

5.5. Fries DNA in Súdwest Fryslân

Een provinciaal speerpunt in ontwikkeling is het Friese DNA; dit wordt vormgegeven in het “Merk Fryslân”. De Friese taal en de Friese cultuur vormen hierin een belangrijk element. Dit is een kenmerkend onderdeel binnen de visie van de nieuwe gemeente waarin is afgesproken dat de Friese taal en cultuur worden uitgedragen en gestimuleerd.

Naast de Friese taal, kent Fryslân een eigen identiteit die terugkomt in de vorm van bedrijven die bijvoorbeeld streekproducten produceren of bedrijven die een dusdanige Friese eigenheid hebben dat ze vrijwel niet meer losgekoppeld kunnen worden van de regio. Ook de Friese cultuur in Súdwest Fryslân en het behoud van haar culturele erfgoed waarmee haar DNA gevormd wordt is hier aan de orde. In de samenwerkingsagenda horen projecten thuis die zorgen voor realisatie van deze ambitie.

- Friese Elfsteden;
- Overeenkomst inzake Fries taalbeleid Ministerie BZK, provincie Fryslân en gemeente Súdwest Fryslân;
- Behoud en ontwikkeling cultureel erfgoed (o.a. musea, kerken);
- Behoud en ontwikkeling monumenten, en beschermde stads- en dorpsgezichten;
- Ontwikkeling van lokale Friese culturele sporten als skûtsjesilen, kaatsen fierljeppen, it Frysk hynder;
- Behoud en ontwikkeling van (traditionele) Friese culturele evenementen als “Slach om Warns”, de Heamieltdagen, en de Sneker Simmer/Sneekweek.

6 Investeringsagenda (uitvoeringsprogramma)

6.1. Opzet en uitwerking

Nu in de voorgaande hoofdstukken de thema's en verbindende elementen zijn benoemd, kan worden toegewerkt naar een uitvoeringsgerichte agenda. In grote lijnen is duidelijk welke bandbreedtes er aan de orde zijn in relatie tot de te plegen inzet. De inhoudelijke contouren zoals de provincie die ziet zijn specifiek vermeld in paragraaf 3.2.2. Binnen de aldus geschetste context kunnen verdere stappen worden gezet.

Het is de bedoeling te komen tot concreet benoemde en elkaar versterkende projecten met een strategisch, bovenlokaal en majeur karakter. Het is gewenst om daarbij op dit moment te kiezen voor een dynamisch document. Het gaat daarbij om een soort van "levende agenda" waarbij in de uitwerking in belangrijke mate aansluiting wordt gezocht bij bestaande/lopende Europese, Rijks- en provinciale programma's en budgetten zoals REP, ISV, PMJP, Friese Merenproject en Waddenfonds. In samenhang hiermee wordt gezocht naar mogelijkheden om dwarsverbanden te leggen, waardoor het te behalen maatschappelijk rendement kan worden geoptimaliseerd.

Eén en ander moet in de 1e helft van 2011 leiden tot een meer uitgewerkte investeringsagenda, waarbij per thema de te realiseren projecten worden vastgelegd in zogenaamde factsheets. Na bestuurlijke instemming met de samenwerkingsagenda zullen de factsheets in een later stadium als bijlagen aan deze samenwerkingsagenda worden toegevoegd.

Om tot een meer uitgewerkte investeringsagenda te komen is in eerste aanleg een scherpe analyse gewenst van de beschikbare mogelijkheden binnen de diverse bestaande/lopende programma's en de daarbij te genereren externe geldstromen. Provincie en gemeente zullen samenwerken om tot een nadere verkenning te komen en daarbij aansluiting zoeken bij rijksdoelen en hun lobbypotentieel bundelen. Waar nodig wordt eendrachtig opgetreden en/of intensief samengewerkt. De financiële kaders zijn eerder vermeld in hoofdstuk 1. Uiteraard wordt ook gezocht naar mogelijkheden om eventuele "quick wins" te realiseren.

Verder wordt onderkend dat binnen programma's sprake kan zijn van een gebiedsafbakening die afwijkt van de gemeentegrens van de gemeente Súdwest Fryslân. In die gevallen dient de inzet binnen de samenwerkingsagenda in relatie te worden gezien met de totale reikwijdte van het programma. Dit is bijvoorbeeld aan de orde in relatie tot een nog op te stellen streekagenda voor Zuidwestelijk Fryslân.

6.2. Aansturing en monitoring

6.2.1. Bestuurlijke aansturing

Om tot een succesvol aanpak te komen is een stevige bestuurlijke inzet gewenst. Er wordt gekozen voor een periodiek overleg tussen gedeputeerde staten en het college van de nieuwe gemeente met een frequentie van ongeveer 3 maal per jaar. Dit zal een breed bestuurlijk overleg zijn over gemeenschappelijke thema's waarbij deze samenwerkingsagenda één van de agendapunten is. Het voordeel van dergelijk overleg is dat zaken niet nog eens afzonderlijk in de colleges behandeld moeten worden.

De colleges vormen gezamenlijk de Stuurgroep voor de samenwerkingsagenda. In aansluiting op bovenstaande zal in de agenda van het Stuurgroepoverleg ruimte gereserveerd worden voor strategische onderwerpen die geen onderdeel uitmaken van de samenwerkingsagenda maar waarbij sprake is van een gemeenschappelijke belang.

De colleges vergaderen wisselend bij provincie en gemeente waarbij het voorzitterschap eveneens wisselend wordt ingevuld door de commissaris van de Koningin, respectievelijk de burgemeester.

6.2.2. Ambtelijke aansturing

De secretaris van de provincie en de gemeentesecretaris zorgen voor de ambtelijke coördinatie; zij wijzen ieder een voor de samenwerkingsagenda verantwoordelijk contactpersoon aan. Ook zal per thema door beide partijen een ambtelijk trekker worden benoemd.

De dagelijkse bestuurlijk aansturing van de projecten in de samenwerkingsagenda valt onder de verantwoordelijkheid van de betrokken portefeuillehouders van de provincie en gemeente die daarbij de eindverantwoordelijken betrekken voor het specifieke project.

De eerdergenoemde contactpersonen zorgen voor de voorbereiding van de vergaderingen en met name de interne coördinatie van zaken die hierop betrekking hebben. De provinciale contactpersoon voert het secretariaat voor de Stuurgroepvergaderingen. Dit laat onverlet de afspraken die gemaakt worden tussen de managementteams van provincie en gemeente om periodiek met elkaar overleg te voeren over de projecten.

In eerste aanleg zal in de 1^e helft van 2011 de inzet met name zijn gericht op het tot stand brengen van een meer uitgewerkte investeringsagenda, waarbij per thema de te realiseren projecten worden vastgelegd in zogenaamde factsheets. Daarin worden onder andere de projectdoelen, de relatie met de verbindende elementen, de definitieve financiering en het kasritme opgenomen.

6.2.3. Monitoring en evaluatie

Monitoring van de voortgang van de projecten van de samenwerkingsagenda en de mate waarin de doelen zijn bereikt ligt in handen van de betrokken gemeentelijke en provinciale diensten en de betrokken bestuurders. Afgestemd op de looptijd van de samenwerkingsagenda van 10 jaar zal halverwege deze looptijd geëvalueerd worden of de beoogde effecten gehaald zijn. Met name de nog op te stellen factsheets zullen onderwerp zijn van monitoring en evaluatie.

Van Samenwerkingsagenda naar Uitvoeringsprogramma

In de loop van 2011 is de Samenwerkingsagenda, zoals hiervoor gepresenteerd, verder uitgewerkt in een Uitvoeringsprogramma, zoals vermeld in voorgaande hoofdstuk (6.1). Dit is, onder andere via themabijeenkomsten, in overleg gedaan met de provincie. Het programma bestaat uit een vijftal strategische, majeure en bovenlokale projecten.

De factsheets in het Uitvoeringsprogramma geven naast projecten die op korte termijn kunnen worden gerealiseerd, ook een doorkijkje naar de middellange termijn. In het komende jaar zal hieromtrent ook een scherpere focus worden aangebracht.

In een jaarlijks bestuurlijk overlegmoment zullen de strategische projecten onderwerp zijn van monitoring en actualisering. Dan zal ook worden bekeken of zich nieuwe ontwikkelingen voordoen die kunnen leiden tot nieuwe deelprojecten hierbinnen. Het uitvoeringsprogramma heeft aldus een dynamisch karakter dat elk jaar bestuurlijk zal worden beoordeeld en eventueel bijgesteld.

Uitvoeringsprogramma

Gemeente Súdwest Fryslân – Provincie Fryslân

provinsje fryslân
provincie fryslân

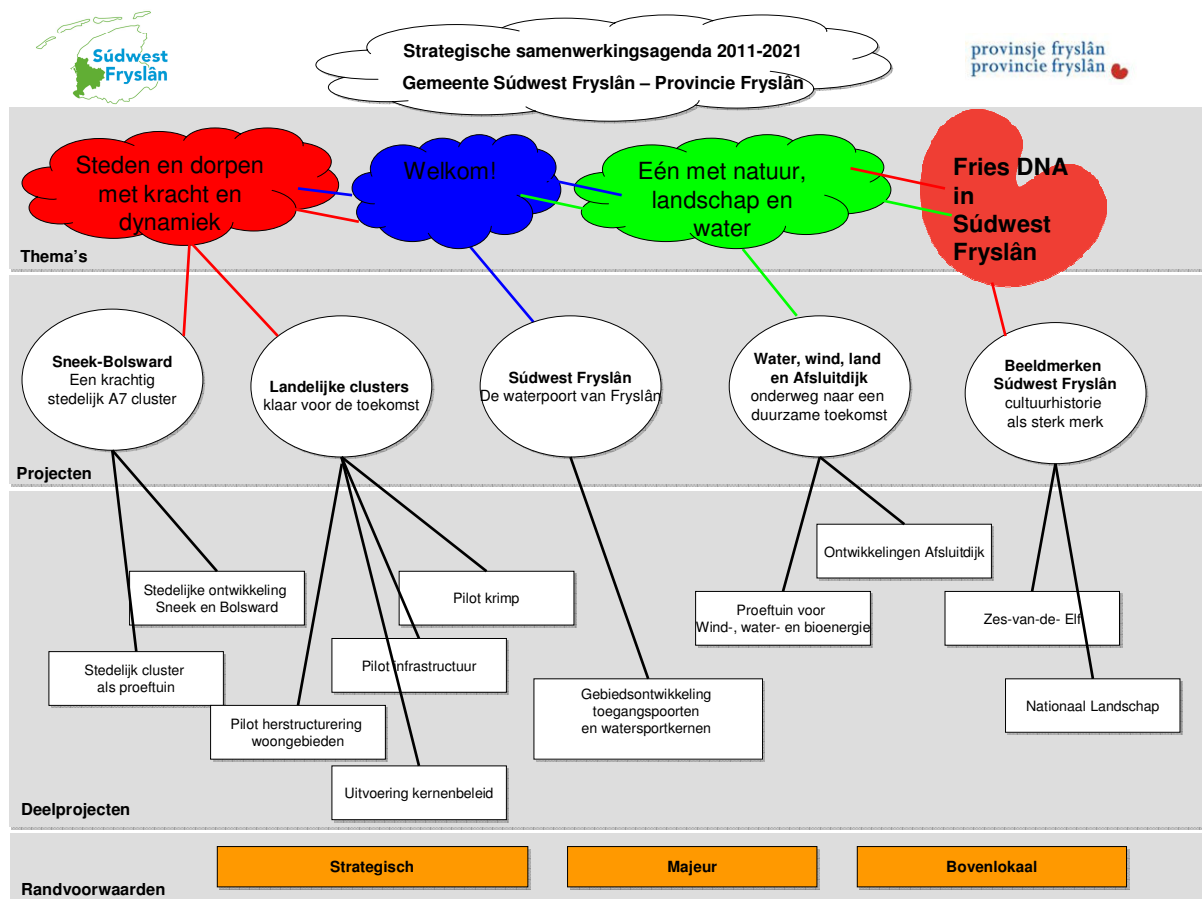
Overzicht strategische projecten

Het Uitvoeringsprogramma bestaat uit de volgende vijf projecten.

1. Een krachtig stedelijk A7 cluster Sneek – Bolsward
2. Landelijke clusters, klaar voor de toekomst
3. Súdwest Fryslân: de waterpoort van Fryslân
4. Water, wind, land en Afsluitdijk: op weg naar een duurzame toekomst
5. Regionale beeldmerken SWF: cultuurhistorie als sterk merk

De projecten worden gepresenteerd in de vorm van factsheets. Daarin wordt ingegaan op inhoud, doel en realisatie van het project.

In onderstaand overzicht wordt de relatie tussen de thema's uit de Samenwerkingsagenda, de projecten en de projectonderdelen inzichtelijk gemaakt.

Schematisch overzicht uitvoeringsprogramma

Factsheets

Project 1.	Een krachtig stedelijk A7 cluster Sneek-Bolsward
Belang, inhoud en doel	
Belang op provinciaal en regionaal niveau	<p>Binnen Súdwest Fryslân tekent zich zowel qua bevolkingsspreiding, aantallen arbeidsplaatsen als qua bedrijfssectoren een duidelijk ruimtelijk profiel af. Er worden vijf landelijke clusters rondom de grotere plattelandskernen onderscheiden en één stedelijk cluster rondom de steden Bolsward en Sneek.</p> <p>De stedelijke kernen Bolsward – Sneek huisvesten 42.000 inwoners (de helft van de hele gemeente) en zijn qua omvang van substantiële betekenis in het Friese stedennetwerk.</p> <p>Tweederde van het aantal banen in de gemeente (ruim 20.000 van de 30.000) zijn daar te vinden. De diensteneconomie in de binnensteden van deze kernen vormt een belangrijke economische motor met een groot aantal arbeidsplaatsen in de detailhandel en de zakelijke dienstverlening.</p> <p>Deze steden zijn de trekkers van de economische ontwikkeling van de gemeente. De economische groei van de afgelopen 10 jaar lag hier duidelijk boven het Friese gemiddelde.</p> <p>De betekenis van de steden Sneek en Bolsward, met een verzorgingsgebied van 140.000 mensen, is voor een belangrijk deel terug te voeren op het bovenregionale voorzieningenniveau. Denk aan het Cultureel Kwartier, het Antonius Ziekenhuis en de opleidingsinstellingen waaronder het ROC Friese Poort.</p> <p>De historische binnensteden met het water, de vele winkels en historische bebouwing trekken vele bezoekers en toeristen van buiten de gemeentegrenzen. Door de vele water-, spoor-en wegverbindingen zijn het uit toeristisch oogpunt ideale uitvalsbases. Dit zorgt voor een grote economische spin off. Investeren in stedelijke structuurversterking is in deze steden tegelijkertijd ook investeren in de Friese recreatie- en toeristische infrastructuur.</p> <p>De aanwezigheid van grote instellingen op het gebied van onderwijs, zorg dienstverlening en cultuur en de vele bedrijven op de bedrijventerreinen zorgen ervoor dat het stedelijk cluster in economische zin veelbelovend is en aantrekkelijk is voor hoger opgeleiden. Niet in de laatste plaats vanwege de goede ligging aan de A7 met snelle verbindingen naar alle landsdelen.</p>
Omschrijving project (onderdelen)	<p>a. Stedelijke ontwikkeling Sneek en Bolsward</p> <p>Waterstad Plus (Masterplan Sneek)</p> <p>Het gebied Waterstad Plus biedt belangrijke kansen om binnen een meer integrale aanpak ontwikkelingen op gang te brengen en te houden. In het gebied hebben zich de afgelopen jaren al belangrijke ontwikkelingen voorgedaan. Er zijn nu ook nog diverse locaties waar plantrajecten gaande zijn of in voorbereiding. Het plangebied omvat o.a. de volgende deelgebieden IJsterplein/Boschplein, Waterstad 1^e en 2^e fase, Geeuwzone (het gebied tussen De Waterpoort en A7-aquaduct aan weerszijden van de Geeuwoever).</p> <p>Het plangebied is niet alleen strategisch gelegen tussen de A7 en de Sneker binnenstad, maar ligt ook prominent langs de hoofdvaarroute door Sneek. Het gebied kent een grote diversiteit aan deelgebieden, met een verscheidenheid aan functies. Deze diversiteit leidt tot diverse aanknopingspunten voor ontwikkeling, transformatie, herstructurering en nieuwbouw. Een aantal deelgebieden is al (deels) op de schop. Andere locaties liggen</p>

	<p>braak of vragen om een opwaardering. Met name de zones langs de hoofdroutes bieden mogelijkheden om de kwaliteiten van de stad op een nieuwe wijze te presenteren. Op meerdere plekken moeten dan wel forse stappen worden gezet.</p> <p>Herstructurering (binnen) stedelijke gebieden</p> <p>Omdat het stedelijk cluster qua inwonertal de komende decennia blijft groeien, moeten er aantrekkelijke nieuwe stedelijke woonmilieus worden gerealiseerd. Vanwege de afnemende groei wordt er wel kritisch gekeken naar de geplande woningbouwprojecten. Omdat een groot deel van de woningvoorraad sterk verouderd is in Sneek en Bolsward moet de bestaande voorraad worden geherstructureerd. Een in het oog springende locatie in de Sneker binnenstad die zich goed leent voor herstructurering en opwaardering is de omgeving van de Oosterpoortsbrug (Leeuwarderweg). Zowel op het gebied van verkeercirculatie als verbetering van het woongebied en toeristisch verblijfsgebied (Jousterkade/Prins Hendrikkade).</p> <p>De binnenstadsvisie Sneek (2011) vormt een belangrijke leidraad voor het verbeteren van de minder goed functionerende locaties in de binnenstad.</p> <p>Masterplan Bolsward</p> <p>In de voormalige gemeente Bolsward is reeds een masterplan⁴ opgesteld voor Bolsward als watersportkern (september 2010).</p> <p>Het masterplan Bolsward bestaat uit vijf onderdelen. In de deelgebieden Waterfront en Historische Kern staan investering in watersportvoorzieningen, recreatieve voorzieningen, herstructurering, infrastructuur en duurzame oevers centraal.</p> <p>Bij het onderdeel Recreatieve Ontwikkeling ligt de focus op specifieke voorzieningen. Het onderdeel Lytse Marrenplan betreft extensieve recreatieve routes via opwaardering van o.a. vaarroutes en paden. Het vijfde onderdeel, Stadsrand Bolsward, gaat over het ontwikkelen van een waterverbinding en opwaardering van de entree van de stad.</p> <p>Het masterplan Bolsward heeft een sterke relatie met de masterplannen betreffende de toegangspoorten en watersportkernen (zie project 3). De uitvoering van deze masterplannen wordt integraal afgewogen en beoordeeld na afronding van alle masterplannen.</p> <p>b. Stedelijk cluster als proeftuin</p> <p>De kracht en ontwikkelingsmogelijkheden van het stedelijk cluster op het gebied van voorzieningen enerzijds en de ontwikkelingen op het platteland op het gebied van leefbaarheid en demografie anderzijds, zorgen voor een unieke situatie in Fryslân. Deze specifieke situatie biedt grote kansen voor kennisvergroting in de provincie ten aanzien van ketenversterking in grote plattelandsgebieden vanuit een stedelijke kern (of stedelijke kernen) met een sterk ontwikkeld voorzieningenniveau.</p> <p>De gemeente leent zich, door het omvangrijke platteland en sterk stedelijk cluster, bij uitstek voor een pilot om in samenwerking met ketenpartners zoals zorginstellingen, welzijnsorganisaties, corporaties een spreidingsplan voor voorzieningen te ontwikkelen op het gebied van zorg en onderwijs voor de gemeente.</p>
<p>Doel, effecten</p>	<p>Het benutten van het sterke potentieel van de stedelijke kernen Sneek en Bolsward om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. te zorgen voor een grotere aantrekkingskracht op toeristen; 2. hogere ruimtelijke kwaliteit; 3. een betere ketensamenwerking te realiseren ten behoeve van de voorzieningen op het platteland.

⁴ Het doel van het opstellen van de masterplannen is het realiseren van integrale plannen, die inzicht geven in de projecten die nodig zijn om de betreffende kernen aantrekkelijker te maken voor watersporter en toerist, maar ook voor de eigen inwoners en ondernemers.

Realisatie van het project					
Status, planning en organisatie	Onderdeel a: de onderliggende plannen zijn reeds opgesteld (zoals Bolsward) of worden opgesteld. De masterplannen worden in 2012 afgerond.				
	Onderdeel b bevindt zich nu in de inventarisatiefase. De eerste stappen zijn al gezet om een pilot m.b.t. een krimpende kern op te zetten. Partners zijn o.a. woningbouwcorporaties, ondernemers, initiatiefnemers (marktpartijen), zorginstellingen.				
Financiering		Totale investering	Gemeente	Provincie	Overige
	Waterstad 2 ^e Fase	€ 4.519.199,--	€ 2.114.840,--	€ 822.640,--	€ 1.581.719,--
	Masterplan Waterstad Plus	pm	pm	pm	pm
	Herstructurering binnenstedelijk gebied	€1.700.000,-- + pm	€ 1.700.000,--	pm	
	Stedelijk cluster proeftuin	pm	pm	pm	pm
Het masterplan Bolsward heeft een sterke relatie met de masterplannen betreffende de toegangspoorten Stavoren, Workum en Makkum (zie project 3). De uitvoering van deze vier masterplannen wordt integraal afgewogen en beoordeeld na realisatie van al deze masterplannen.					
Bijzonderheden					

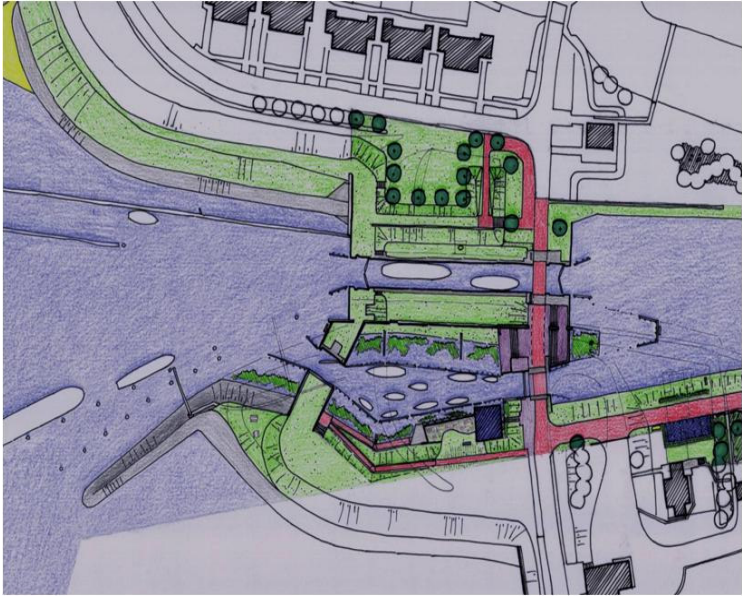
Project 2.	Landelijke clusters, klaar voor de toekomst
Belang, inhoud en doel	
Belang op provinciaal en regionaal niveau	<p>De Strategische Samenwerkingsagenda is gericht op leefbaarheid van en in de individuele kernen in een breder perspectief. Er is inmiddels een aanzet gegeven tot het ontwikkelen van kernenbeleid voor de gemeente Súdwest Fryslân in de vorm van een Kadernotitie Kernenbeleid “De doar iepen foar de mienskip”. In deze notitie wordt weergegeven hoe de nieuwe gemeente zich in wil zetten om de ontwikkeling van leefbaarheid in de kernen te stimuleren en te ontwikkelen. Daarbij is het uitgangspunt dat elke kern haar eigen kracht benut om het voor deze kern noodzakelijke sociale en culturele voorzieningenniveau te behouden en te ontwikkelen. Dit versterkt de bestaande verbondenheid van de inwoners met hun directe leefomgeving.</p> <p>De verwachting is dat in delen van de gemeente Súdwest Fryslân op relatief korte termijn de bevolking zal krimpen (zie bevolkingsprognoses uit de rapportage Krimp en Groei van de provincie Fryslân). De krimp zal eerder optreden in kleinere kernen op het platteland, in tegenstelling tot stedelijke kernen, die nog verder zullen groeien, maar dan wel in een minder hoog tempo. In de landelijke clusters moet nu geanticipeerd worden op de veranderende bevolkingsomvang en het voorzieningenniveau.</p> <p>De demografische veranderingen storen zich niet aan gemeentegrenzen. Zuidwestelijk Friesland is de enige regio in Fryslân waarbinnen een gemeente is gelegen met een platteland van 63 dorpen en 6 steden. Gezien de grootte van Súdwest Fryslân kan er, juist door de bestuurlijke slagkracht, in samenwerking met de buurgemeenten snel effect behaald worden. Hierdoor zijn er eerder regionale resultaten te verwachten die als voorbeeld kunnen dienen voor andere regio's. Het project “stedelijk cluster als proeftuin” is hierin ondersteunend. Door de regionale insteek moet de relatie met infrastructuur en vervoer worden gelegd. Daarom is gekomen tot de volgende projectonderdelen.</p>
Omschrijving project (onderdelen)	<p>a. Pilot Krimp Er wordt beoogd te starten met een pilotproject Krimp, in eerste instantie gericht op één kern. Vervolgens zal deze pilot verder worden uitgebouwd naar een breed project; een Krimpagenda voor Súdwest Fryslân.</p> <p>Naast het uitvoeren van een pilotproject in één kern op basis van het gemeentelijke beleidskader, moet nog nagedacht worden over de doorwerking van dit beleidskader in de andere kernen. In het op te stellen plan van aanpak zal hier aandacht aan worden besteed. De opgedane kennis wordt beschikbaar gemaakt voor andere regio's in Fryslân.</p> <p>b. Pilot infrastructuur Door de afnemende bevolking in sommige kernen komen voorzieningen onder druk te staan. Een goede infrastructuur is van groot belang om dit op te vangen zodat uitgeweken kan worden naar voorzieningen in andere kernen.</p> <p>Door het vervallen van de BDU voor het openbaar vervoer, is de vraag</p>

	<p>ontstaan hoe deze dienstverlening voor de burgers op peil gehouden kan worden. Daarbij is de nodige aandacht voor de zogeheten “dunne lijnen” in het buitengebied. Tegelijkertijd is er een raakvlak met gemeentelijk Wmo-vervoer. Door in samenwerking met de provincie te starten met een pilot openbaar vervoer zal getracht worden een zo ruim mogelijke dekking van lijnen in stand te houden. Hierbij dient zoveel mogelijk vraaggestuurd gereageerd te worden. De pilot kan uiteindelijk als voorbeeld fungeren voor Friesland.</p> <p>Als toeristische regio heeft Súdwest Fryslân groot belang bij een goede infrastructuur vanaf Lemmer naar het zuiden van de gemeente waarbinnen de route Hemelum-Stavoren moet worden verbeterd (zie ook project 3).</p> <p>Een ander spoor dat verder ontwikkeld wordt is het verbeteren van de digitale infrastructuur, vooral binnen de landelijke clusters. Het belang van dergelijke infrastructuur wordt steeds groter als fysieke voorzieningen verdwijnen als gevolg van een krimpende bevolking.</p> <p>c. Pilot herstructurering woongebieden</p> <p>Grote delen van de woningvoorraad en de leefomgeving zijn verouderd en voldoen niet aan de (toekomstige) woonwensen. Een groot deel van deze voorraad wordt bewoond door senioren en er wordt, mede in relatie tot de bevolkingsontwikkeling (zie a. Pilotproject Krimp) en een meer ontspannen woningmarkt, vraaguitval verwacht dat kan leiden tot leegstand en verpaupering.</p> <p>De herstructureringsopgave van verouderde woongebieden krijgt steeds meer prioriteit, terwijl de mate en het tempo waarin die herstructurering gestalte krijgt te wensen overlaat. Súdwest Fryslân wil gezamenlijk met de provincie een innovatieve aanpak ontwikkelen met slimme financieringsmogelijkheden om de herstructurering vlot te trekken.</p> <p>Voor de stedelijke component wordt verwezen naar project 1, onderdeel herstructurering (binnen)stedelijke gebieden.</p> <p>d. Uitvoering kernenbeleid</p> <p>Fryslân kenmerkt zich bij uitstek door het meerkernige karakter van zijn gemeenten. Juist op de schaal van deze kernen wordt als lokale gemeenschap door de inwoners de verbondenheid met de directe leefomgeving gevoeld. De gemeente Súdwest Fryslân kent 69 kernen op een omvangrijk oppervlak, hetgeen maakt dat een adequaat kernenbeleid als een belangrijke opgave geldt. De ontwikkeling van dit kernenbeleid dient ertoe ten dienste van de inwoners de leefbaarheid op peil te houden, met ‘Súdwest Fryslân, sterk tot in de kern’ als motto. Bij de parlementaire behandeling van het fusiewetsvoorstel is een motie aangenomen inzake een evaluatie van de gemeente. Deze evaluatie beoogt het functioneren van de gemeente onder de loep te nemen, waarbij de strekking ervan zich met name ook richt op hoe de gemeente haar kernenbeleid zal vormgeven. Bij de evaluatie zijn de gemeente, de provincie en het ministerie van BZK betrokken.</p>
<p>Doel, effecten</p>	<p>1. Ontwikkelen en stimuleren van de leefbaarheid in de landelijke kernen door te zorgen voor toekomstbestendige woongebieden en voorzieningen inclusief infrastructuur;</p> <p>2. Adequaat inspelen op sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen gebruikmakend van de krachten en expertise van de gemeente</p>

	Súdwest Fryslân en oplossingsrichtingen beschikbaar stellen aan de Friese gemeenten.
Realisatie van het project	
Status, planning en organisatie	<p>De planvorming van de diverse onderdelen is in voorbereiding. Verwachte start van het eerste onderdeel is in 2012.</p> <p>De betrokken partners zijn, naast gemeente Súdwest Fryslân en provincie Fryslân, onder andere Partoer, Doarpswurk, verenigingen van dorps- en plaatselijke belangen (mede in relatie tot de inmiddels opgestelde dorpsvisies), zorginstellingen, sportverenigingen, besturen van dorpshuizen en wijkgebouwen, scholen, woningcorporaties, vervoerders, scholen en ziekenhuizen.</p>
Financiering	<p>Onderdelen A, B en C. Er moeten nog nadere afspraken worden gemaakt over de financiering van dit programma, waarbij de provincie in de verschillende fasen van het project participeert binnen de bandbreedte en reikwijdte van haar eigen opgavenprofiel. Gezamenlijk zal gekeken worden naar de inzet van nationale en Europese fondsen bij de uitvoering van dit programma.</p> <p>Onderdeel D. Ten aanzien van de evaluatie herindeling geldt dat de projectkosten op basis van een evenredige verdeling zullen worden gedragen door de gemeente (1/3), de provincie (1/3) en het Rijk (1/3).</p>
Bijzonderheden	

Project 3.	Súdwest Fryslân: de waterpoort van Fryslân
Belang, inhoud en doel	
Belang op provinciaal en regionaal niveau	<p>Binnen het toeristisch product Fryslân is de gemeente Súdwest Fryslân van groot belang, vooral ten aanzien van de watersport. Een aantal kengetallen illustreert dit. Bijna 20% van de ruim 11 miljoen overnachtingen in Fryslân vindt plaats in de gemeente Súdwest Fryslân. Van de totale werkgelegenheid in de watersportsector in Fryslân bevindt maar liefst 40% zich in deze gemeente.</p> <p>Het grote vaargebied in de gemeente is verbonden met andere populaire vaargebieden. In westelijke richting met het IJsselmeer en bijbehorende watersportsteden, met de Waddenzee en Waddeneilanden. In oostelijke richting komt men op de meren van de toekomstige gemeente Friese Meren en in noordelijke richting ligt de route naar de Oostzee.</p> <p>Het investeren in fysieke structuurversterking ten behoeve van de watersport is en blijft van groot belang. Niet alleen het versterken van de entree vanaf het IJsselmeer maar ook het versterken van de watersportkernen die liggen aan de Friese Meren.</p> <p>Bij de fysieke structuurversterking gaat het om de ontwikkeling van watercentra, waterfronten en toegangspoorten. Daar zullen de bestedingen aan de wal moeten worden gestimuleerd. Combinaties met stedelijk cultuurtoerisme worden daar gelegd en versterkt.</p> <p>De ontwikkelkracht wordt naast investeren vooral gezien in kennisontwikkeling en innovatie op het gebied van water, toerisme, recreatie, wellness, landschap en cultuurhistorie. Dit is een unieke mix voor Súdwest Fryslân die de gemeente wil markeren en benutten.</p>
Omschrijving project (onderdelen)	<p>Gebiedsontwikkeling toegangspoorten en watersportkernen</p> <p>De watersportkernen in Súdwest Fryslân zijn een belangrijk onderdeel van het totale Friese watersportnetwerk.</p> <p>Stavoren, Workum en Makkum zijn drie toegangspoorten voor watersporters naar het totale Friese merengebied. Stavoren is de meest gepasseerde en strategische invalspoort voor de lange termijn. De uitbreiding van sluiscapaciteit van Stavoren krijgt dan ook topprioriteit, naast het verbeteren van de toegangspoorten in Makkum, Workum, Hindeloopen en Kornwerderzand. Hierbij kiezen we voor een gebiedsgerichte aanpak waarbij de focus niet alleen ligt op de poorten maar ook op de havens en het achterliggende gebied.</p> <p>Om te zorgen dat de watersporters het naar de zin hebben in de havens, dorpen en steden is het belangrijk dat de zaken daar goed voor elkaar zijn. We willen werken aan kwaliteitsverbetering van boxen, steigers en toiletvoorzieningen. In de watersportkernen Sneek en Bolsward (zie ook project 1), Heeg, IJlst en, Woudsend gaan we via gebiedsontwikkeling de waterfronten verbeteren.</p> <p>Masterplan Stavoren nader toegelicht</p> <p>De sluis in Stavoren kampt met een groot capaciteitsprobleem op drukke dagen. Watersporters moeten soms meerdere uren wachten. Omdat Stavoren dé invalspoort van Fryslân is, berokkent dit veel schade aan het imago van de provincie als meest aantrekkelijke watersportprovincie. De bestaande sluiscapaciteit moet daarom vergroot worden. Het sluiscomplex als invalspoort Stavoren moet allure krijgen (aandacht voor ruimtelijke</p>

	<p>inpassing/terreininrichting en publieksparticipatie) en een voorbeeldproject voor duurzaamheid en ecologie zijn.</p> <p>De voormalige gemeente Nijefurd heeft, in samenwerking met de bevolking en provincie, onderzoek gedaan naar de problematiek voor de ontsluitingstructuur en verkeershinder in het gebied naar Stavoren en de aansluiting met de N359 (Lemmer – Bolsward). Voor de aanleg van de gebiedsontsluitingsweg zijn er belangen met de te ontwikkelen toegangspoort Stavoren en de capaciteitsvergroting van de sluis in Stavoren. Ook heeft de ontsluitingsweg invloed op de leefbaarheid van de stad en het omliggende gebied en op de ontwikkeling van recreatie en werkgelegenheid.</p> <p><i>Plangebied Stavoren</i></p>
<p>Doel, effecten</p>	<p>De IJsselmeerzeilers en Wadzeilers stimuleren om de dorpen en steden aan het IJsselmeer en Waddenkust te bezoeken. Dit kan bereikt worden door verfraaiing van de waterfronten en uitbreiding van de sluiscapaciteit zodat ‘grenzeloos’ kan worden doorgevaren naar de dorpen en steden in het Friese binnenwater.</p> <p>Met de uitvoering van het project wordt het vergroten van de aantrekkelijkheid van het gebied voor watersporters, toeristen en ook de eigen bevolking beoogd, zodat bestedingen aan de wal toenemen en daarmee ook de werkgelegenheid zal toenemen.</p> <p>Daarnaast wordt een verbetering van de concurrentiepositie van Fryslân ten opzichte van de Duitse watersportgebieden beoogd. Aantrekkelijke kernen passen in het stimuleren van het ‘Frysk gastheerschap’ onderdeel van de merkcampagne ‘Fan Fryslân’.</p>
<p>Realisatie van het project</p>	
<p>Status, planning en organisatie</p>	<p>In het kader van de tweede fase van het Friese Merenproject worden de zogenaamde masterplannen opgesteld voor de belangrijkste watersportkernen en toegangspoorten in Friesland.</p> <p>Het doel van het opstellen van de masterplannen is het realiseren van integrale plannen, die inzicht geven in de projecten die nodig zijn om de betreffende kernen aantrekkelijker te maken voor watersporter en toerist, maar</p>

	<p>ook voor de eigen inwoners en ondernemers.</p> <p>Begin 2012, als de masterplannen zijn afgerond, zullen de projecten uit de bijbehorende uitvoeringsprogramma's integraal worden afgewogen. In de periode 2012-2015 zullen de hieruit voortvloeiende projecten en maatregelen worden voorbereid en uitgevoerd.</p> <p>De partners zijn stads- en dorpsverenigingen, watersportbedrijven- en verenigingen, ondernemersverenigingen</p>																														
Financiering	<p><u>Masterplannen</u></p> <p>De kosten voor het opstellen van de masterplannen van Stavoren, Workum en Makkum bedraagt per plan zo'n € 50.000,- wat resulteert in een totaal van € 150.000,00. Vanuit de provincie draagt het Friese Merenproject 50% van de kosten bij in de vorm van cofinanciering.</p> <p>De investering in het opstellen van de masterplannen is relatief klein. De investeringen die gepaard gaan met het voorbereiden en uitvoering van de diverse projectonderdelen van de masterplannen inclusief Bolsward moeten nader worden uitgewerkt. Deze kosten worden geraamd op 7.300.000,--. Er dient nog een prioritering plaats te vinden ten aanzien van uitvoering van deze masterplannen. De investeringen binnen het masterplan Waterstad plus in Sneek moeten nog worden geraamd.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Totale investering</th> <th>Gemeente</th> <th>Provincie</th> <th>Overige</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Masterplannen toegangspoorten (opstellen 3 Masterplannen)</td> <td>€ 150.000,--</td> <td>€ 75.000,--</td> <td>€ 75.000,--</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Uitvoering masterplannen en toegangspoorten, inclusief Bolsward</td> <td>€ 7.300.000,--</td> <td>1/3</td> <td>1/3</td> <td>1/3</td> </tr> <tr> <td>Verkeersontsluiting Stavoren</td> <td>€ 5.000.000,--</td> <td>n.n.t.b.</td> <td>n.n.t.b.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sluis Stavoren</td> <td>€ 20.000.000,--</td> <td>10%</td> <td>90%</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Friese Meren project 2^e fase</td> <td>€ 13.300.000,--</td> <td>€ 3.700.000,--</td> <td>€ 4.600.000,--</td> <td>€ 5.000.000,--</td> </tr> </tbody> </table>		Totale investering	Gemeente	Provincie	Overige	Masterplannen toegangspoorten (opstellen 3 Masterplannen)	€ 150.000,--	€ 75.000,--	€ 75.000,--		Uitvoering masterplannen en toegangspoorten, inclusief Bolsward	€ 7.300.000,--	1/3	1/3	1/3	Verkeersontsluiting Stavoren	€ 5.000.000,--	n.n.t.b.	n.n.t.b.		Sluis Stavoren	€ 20.000.000,--	10%	90%		Friese Meren project 2 ^e fase	€ 13.300.000,--	€ 3.700.000,--	€ 4.600.000,--	€ 5.000.000,--
	Totale investering	Gemeente	Provincie	Overige																											
Masterplannen toegangspoorten (opstellen 3 Masterplannen)	€ 150.000,--	€ 75.000,--	€ 75.000,--																												
Uitvoering masterplannen en toegangspoorten, inclusief Bolsward	€ 7.300.000,--	1/3	1/3	1/3																											
Verkeersontsluiting Stavoren	€ 5.000.000,--	n.n.t.b.	n.n.t.b.																												
Sluis Stavoren	€ 20.000.000,--	10%	90%																												
Friese Meren project 2 ^e fase	€ 13.300.000,--	€ 3.700.000,--	€ 4.600.000,--	€ 5.000.000,--																											
Bijzonderheden																															

Ten dienste van de recreatieve infrastructuur wordt ook bestaande planvorming met een duidelijk inhoudelijk verband tot de nieuwe planvorming meegenomen.

Project 4.	Water, wind, land en Afsluitdijk “onderweg naar een duurzame toekomst“
Belang, inhoud en doel	
Belang op provinciaal en regionaal niveau	<p>De "Blauw-Groene" samenhang in het gebied wordt gevormd door de natuur, het landschap, het water en de kust. De nieuwe gemeente bestaat uit maar liefst 82.000 hectare grond en water. De grote oppervlaktes aan water en land bieden veel perspectieven op het gebied van duurzaamheid, kennisontwikkeling en innovatie. Súdwest Fryslân is bij uitstek geschikt als proeftuin voor allerlei innovaties op het gebied van water(sport), landbouw en duurzame energie.</p> <p>De gebiedsgerichte aanpak die de provincie voor het gehele Zuidwestelijke deel van Fryslân onderzoekt kan de oplossing zijn voor een samenhangende aanpak waarin economie en ecologie duurzaam worden ontwikkeld. Deze aanpak wordt ook vertaald in het ambitiepakket voor de ontwikkelingen rondom de Afsluitdijk en de halter aan de Friese kant.</p> <p>De Afsluitdijk is een internationaal icoon in de Nederlandse strijd tegen het water. Om in de toekomst de veiligheid te kunnen waarborgen, investeert het Rijk in een (groene) overslagbestendige dijk en het renoveren van de spui- en schutsluizen. Voor de regio biedt dit kansen voor economische-maatschappelijke ontwikkelingen. De ambitie-agenda als startkader is inmiddels opgesteld (2012-2015).</p>
Omschrijving project (onderdelen)	<p>a. Ontwikkeling Afsluitdijk</p> <p>De ontwikkeling van de Afsluitdijk is gericht op het upgraden van het gebied ten aanzien van innovatie, duurzaamheid en toerisme en recreatie. Daarmee geeft deze Poort van Fryslân een economische impuls. Eind december wordt de Rijksstructuurvisie Toekomst Afsluitdijk vastgesteld door het Kabinet. In de bestuursovereenkomst zijn afspraken over uitvoering en organisatie vastgelegd tussen rijk en regio. De bestuursovereenkomst vraagt om een nadere uitwerking en concretisering van de ambities uit de Rijksstructuurvisie.</p> <p>Ter onderbouwing van de bestuursovereenkomst en concretisering van de ambities is een Agenda Ambitie Afsluitdijk (Triple A) opgesteld.</p> <p>Súdwest Fryslân ziet vooral ontwikkelingskansen op het gebied van duurzaamheid en innovatie, toerisme en recreatie en natuur.</p> <p><u>Duurzame energie gekoppeld aan een duurzaamheidscentrum</u></p> <p>De Afsluitdijk kan uitgroeien tot een (inter)nationaal icoon van duurzaamheid en innovatie, waarbij vooralsnog Breezanddijk de locatie is voor Blue Energy, getijstroom/spuistroom, zonnestroom en mogelijke windenergie. Door middel van een duurzaamheidscentrum kan er kennisoverdracht en ontwikkeling plaatsvinden en kunnen bezoekers bewust worden van het begrip duurzaamheid. Daar kan men de kracht van Fryslân ervaren met betrekking tot het werelderfgoed de Waddenzee en de Friese elf steden.</p>

	<p><u>Natuurontwikkeling</u> Door ontwikkeling van kwelders, voor de kust bij Zurich en mogelijk aan de zuidkant bij Cornwerd, kan de biodiversiteit toenemen en kunnen de oevermilieus worden verbeterd (building with nature).</p> <p><u>Toerisme en recreatie</u> De ontwikkeling van de natuurwaarden in het gebied bij aanlanding bieden voor toerisme en recreatie ontwikkelingskansen bijvoorbeeld via nieuwe wandel- en fietspaden door buitendijks gebied en de ontwikkeling van de Zurich locatie als schakelpunt. De bestaande toeristische activiteiten in Kornwerderzand kunnen worden verbeterd waarbij de nadruk blijft liggen op dagrecreatie.</p> <p>b. Súdwest Fryslân: proeftuin voor wind- , water- en bio energie</p> <p>De gemeente leent zich, vanwege het grote oppervlak aan land en water en de lange kustlijn langs Waddenzee en IJsselmeer, voor allerlei nieuwe toepassingen op het gebied van duurzame energie, landbouw , water(toerisme). Er zijn reeds diverse concrete voorbeelden te noemen van organisaties en projecten die gericht zijn op toepassing van nieuwe technologie. Voorbeelden zijn de waterzuiveringsprojecten in Sneek in de jachthaven (YOSS) en woonwijken (decentrale sanitatie).</p> <p>Landbouw is een belangrijke economische sector in het gebied. Door de te verwachten ontwikkelingen in de sector zal de betekenis voor de werkgelegenheid afnemen. Landschapsbeheer in combinatie met recreatief medegebruik biedt kansen voor duurzame ontwikkeling van de sector door brancheverbreiding, wellicht in combinatie met het opwekken van duurzame energie.</p>
Doel, effecten	De fysieke mogelijkheden van het gebied benutten voor het ontwikkelen en toepassen van innovaties die gericht zijn op duurzaamheid en versterking van de economische (en) toeristische infrastructuur.
Realisatie van het project	
Status, planning en organisatie	<p>a. Afsluitdijk: Na ondertekening van de bestuursovereenkomst moeten de onderdelen verder worden uitgewerkt met de partners, vanaf 2012. b. Proeftuin: Voorbereiding 2012, Uitvoering v.a. 2013</p> <p>Partners zijn o.a. de provincie Fryslân, gemeente Súdwest Fryslân, gemeente Wieringen en gemeente Harlingen, Energy Valley, Brinker (duurzaamheidscentrum) en Rijke Waddenzee, diverse kennisinstellingen zoals Wetsus, brancheorganisaties en bedrijven op het gebied van landbouw, toerisme en watertechnologie. Ook de Stichting Innovatie Súdwest-Fryslân i.o. kan hierin een belangrijke rol spelen (samenwerking van lokaal bedrijfsleven, financiële instellingen en experts o.g.v. innovatie).</p>

Financiering	Project Afsluitdijk				
	Project	Totale investering	Gemeente Swf	Provincie Frl	Overige
	Ontwikkelingen Afsluitdijk	€ 20.000.000,- - t/m 2014	€ 330.000,- t/m 2014	€ 3.810.000,- t/m 2014	€ 15.860.000,- t/m 2014
Bijzonderheden					

Genoemde bedragen voor gemeente en provincie zijn ten behoeve van noodzakelijke voorbereidingskosten. Het bedrag van circa € 20 miljoen euro zorgt voor het op gang brengen van het uitvoeringstraject om ambities te ontwikkelen met een totaal pakket aan investeringen van € 500,- miljoen (inclusief grote Blue Energy centrale). De startinvesteringen door de regiopartijen zullen als katalysator dienen voor de marktpartijen, deze partijen zullen uiteindelijk verantwoordelijk zijn voor de grote investeringen.

Europa, het rijk, de regionale overheden (zoals en provincies en gemeenten aan de Afsluitdijk, waterschap) en derden investeren in het op gang brengen van de ambities door het mede uitvoeren van verkenningen en door middel van het bekostigen en ondersteunen van een projectorganisatie. Bij grote projecten ter uitvoering van de ambities, waarbij grote investeringen noodzakelijk zijn, is een rol weggelegd voor marktpartijen.

Project 5.	Beeldmerken Súdwest Fryslân “cultuurhistorie als sterk merk”
Belang, inhoud en doel	
Belang op provinciaal en regionaal niveau	<p>Een belangrijke kracht van Súdwest Fryslân is de grote rijkdom aan cultuur en erfgoed. Door de gunstige ligging van deze regio aan het water speelde de scheepvaart en handel een belangrijke rol. Hierdoor kwam de regio tot bloei.</p> <p>De combinatie van water, cultuur en erfgoed heeft een grote aantrekkingskracht. Dit blijkt uit de grote populariteit van sportieve evenementen als het Skûtsjesilen en de Elfstedentocht. Súdwest Fryslân heeft landelijk de meeste beschermde stads- en dorpsgezichten en staat op de 12^e plek qua rijksmonumenten (580).</p> <p>Een provinciaal speerpunt in ontwikkeling is het Fries DNA; dit wordt vormgegeven in “Fan Fryslân”. De Friese taal en cultuur vormen hierin een belangrijk element. Maar het Friese DNA van Súdwest Fryslân wordt niet alleen gevormd door taal en cultuur. Súdwest Fryslân kent ook een eigen identiteit die terug te vinden is in het type bedrijvigheid, het landschap en dorpen en steden. Deze eigenheid is zo uniek dat ze in wezen het beeldmerk is van de regio. De zo typerende beelden van het gebied en haar cultuur zorgt voor een grote aantrekkingskracht en biedt ingrediënten voor regiomarketing en provinciemarketing. Voor de marketing rondom onderstaande projecten vindt afstemming plaats met “Fan Fryslân”.</p> <p>Daarnaast liggen natuurlijk de ontwikkelkansen in het onderscheidend vermogen, kwaliteit en innovatie en het behoud en ontwikkeling van de beeldbepalende elementen van Súdwest Fryslân.</p>
Omschrijving project (onderdelen)	<p>a. Zes-van-de-Elf: Sneek, Bolsward, Workum, Hindeloopen, Stavoren, IJlst</p> <p>Súdwest Fryslân heeft met zes van de elf steden een rijke cultuurhistorie in handen waarbij de beschermde stads- en dorpsgezichten een rol spelen. De (elf) steden zijn van grote cultuurhistorische waarde, en daarmee ook marketingtechnisch van belang. Doordat zes van de elf steden zich in één gemeente bevinden kan Súdwest Fryslân een substantiële rol spelen in de Friese agenda.</p> <p>Het is van belang dat de cultuurhistorische waarden behouden blijven voor de ruimtelijke kwaliteit; zowel voor de eigen inwoners als voor bezoekers van het gebied.</p> <p>Er wordt in eerste instantie ingezet op een drietal sporen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een cultuurfonds voor monumenten; • Het realiseren van een bouwhistorisch onderzoek voor de Friese Elfsteden. • Het realiseren Verdiepingslag Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE). <p>Daarnaast zal een marketing strategie voor het ontwikkelen van de zes steden binnen het Elfstedenconcept moeten worden opgezet.</p>

	<p>b. Nationaal Landschap</p> <p>Een groot deel van het landelijke gebied is gelegen in het Nationaal Landschap Zuidwest Friesland. Het handhaven van landschappelijke en natuurhistorische waarden is een belangrijke opgave voor de gemeente.</p> <p>Het beoogde bezoekerscentrum Nationaal Landschap vormt een goed instrumentarium voor het realiseren van de gemeentelijke ambities op het gebied van toerisme (slechtweervoorziening) en natuureducatie. Plattelânsprojekten Zuidwest Fryslân heeft een kaderstellend en inspirerend werfboek laten opstellen waarin partijen worden uitgenodigd met initiatieven te komen voor de bouw en exploitatie van een bezoekerscentrum Nationaal Landschap. Bij de voorbereiding van de totstandkoming van het bezoekerscentrum Nationaal Landschap wordt de ambitie neergelegd van een bovenregionale voorziening.</p> <p>De begrenzing van het Nationaal Landschap Zuidwest Fryslân strekt zich ruwweg uit van de kop van de Afsluitdijk tot Sneek, Joure en Lemmer. Voor het bezoekerscentrum wordt in het werfboek (op basis van een aantal criteria) een voorkeurstracé aangegeven, namelijk aan de N359 tussen Koudum en Balk. Binnen dat tracé zijn Galamadammen en Wyldemerk/Kippenburg (voormalig grasdrogerij terrein) in beeld als zoekgebieden.</p>																									
<p>Doel, effecten</p>	<p>De cultuurhistorische beeldmerken, die zo eigen zijn voor het gebied, behouden en te benutten ten behoeve van promotie en marketing van het gebied zelf en van de provincie in haar geheel.</p>																									
<p>Realisatie van het project</p>																										
<p>Status, planning en organisatie</p>	<p>In voorbereiding.</p> <p>Partners zijn Provincie Fryslan, Rijk, Nationaal restauratiefonds, Plattelandsprojecten, dorpsbelangen en ondernemersverenigingen.</p>																									
<p>Financiering</p>	<table border="1" data-bbox="421 1339 1398 1749"> <thead> <tr> <th></th> <th>Totale investering</th> <th>Gemeente</th> <th>Provincie</th> <th>Overige</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Cultuurhistorische ontwikkeling Stavoren (Hanzekwartier)</td> <td>€ 791.000,--</td> <td>€ 395.500,--</td> <td>€ 395.000,--</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Behoud Cultureel Erfgoed</td> <td>€ 257.000,--</td> <td>€ 120.000,--</td> <td>€ 120.000,--</td> <td>€ 17.000,--</td> </tr> <tr> <td>Marketingstrategie steden</td> <td>pm</td> <td>pm</td> <td>pm</td> <td>pm</td> </tr> <tr> <td>Bezoekerscentrum Nationaal Landschap</td> <td>€ 2.000.000,-</td> <td>n.n.t.b.</td> <td>n.n.t.b.</td> <td>n.n.t.b.</td> </tr> </tbody> </table> <p>De totstandkoming van het bezoekerscentrum Nationaal Landschap zal nader worden gezien in verband met de gewijzigde opstelling van het Rijk ten aanzien van Nationale Landschappen. Hieruit vloeit voort dat nader bekeken moet worden of en op welke wijze financiering gevonden kan worden.</p>		Totale investering	Gemeente	Provincie	Overige	Cultuurhistorische ontwikkeling Stavoren (Hanzekwartier)	€ 791.000,--	€ 395.500,--	€ 395.000,--		Behoud Cultureel Erfgoed	€ 257.000,--	€ 120.000,--	€ 120.000,--	€ 17.000,--	Marketingstrategie steden	pm	pm	pm	pm	Bezoekerscentrum Nationaal Landschap	€ 2.000.000,-	n.n.t.b.	n.n.t.b.	n.n.t.b.
	Totale investering	Gemeente	Provincie	Overige																						
Cultuurhistorische ontwikkeling Stavoren (Hanzekwartier)	€ 791.000,--	€ 395.500,--	€ 395.000,--																							
Behoud Cultureel Erfgoed	€ 257.000,--	€ 120.000,--	€ 120.000,--	€ 17.000,--																						
Marketingstrategie steden	pm	pm	pm	pm																						
Bezoekerscentrum Nationaal Landschap	€ 2.000.000,-	n.n.t.b.	n.n.t.b.	n.n.t.b.																						
<p>Bijzonderheden</p>																										